

F568

1987 FEB 26

12

AZ ORVOSI KÖNYVTÁROS

1986

26.évf.

4

ORSZÁGOS ORVOSTUDOMÁNYI INFORMÁCIÓS INTÉZET
ÉS KÖNYVTÁR BUDAPEST

CONTENTS AND SUMMARIES IN ENGLISH
СОДЕРЖАНИЕ И РЕЗЮМЕ НА РУССКОМ ЯЗЫКЕ

A Z

ORVOSI KÖNYVTÁROS

Medical Librarian

Медицинский Библиотекаръ

1986.

26. évf.

4.sz.

ORSZÁGOS ORVOSTUDOMÁNYI INFORMÁCIÓS INTÉZET
ÉS KÖNYVTÁR
Budapest

Szerkeszti a Szerkesztőbizottság

Felelős szerkesztő

és szerkesztő:

dr. BENDA Mária

Szerkesztőség:

**Országos Orvostudományi Információs
Intézet és könyvtár (OIK)
Budapest, VIII., Szentkirályi u.21.
1088
Tel.: 343-789**

Számunk munkatársai: dr. Nancy M. LORENZI, az University of Cincinnati, Ohio, USA munkatársa; Janet S. FISHER, dékánhelyettes, a kollégiumi könyvtár igazgatója, East Tennessee State University, Quillen-Dishner College of Medicine, Library, USA; dr. Horst SONNTAG, az Institut für Wissenschaftsinformation in der Medizin igazgatóhelyettese, Berlin, NDK; GULÁCSI Józsefné, a Mátrai Állami Gyógyintézet orvosi könyvtárosa, Mátreháza; KOVÁCS Katalin, az Országos Orvostudományi Információs Intézet és Könyvtár módszertani instruktora, Budapest.

HU ISSN 0030-6010

Felelős kiadó: dr. Benda Mária

**Készült: Az Országos Orvostudományi Információs Intézet és Könyvtár
Sokszorosító osztályán
Felelős vezető: Selmeczi Nándor
Pld. szám: 300 B/5, 1986.**

XX

4. szám

XX

Oldal

í r j á k

- I -

Könyvtáraink írják

GULÁCSI Józsefné: A Mátrai Állami Gyógyintézet orvosi könyvtáráról. 66

KOVÁCS Katalin: Az UNISIST rendszerről 72

Közlemények - Hírek

77

С о д е р ж а н и е

З а р у б е ж н ы е б и б л и о т е к а р и п и ш у т

Нэнси М.Лоренци: Интегрированная информационная организация - научно-медицинский информационный и коммуникационный центр	3
--	---

Жанет С.Фишер: Библиотека научно-медицинского колледжа Квиллен-Дишнер	15
--	----

Хорст Зоннтаг: Научно-медицинское информационное и биб- лиотечное дело в ГДР в 1986 году	41
---	----

Н а ш и б и б л и о т е к а р и п и ш у т

Мария Гулачи: О медицинской библиотеке Государственного лечебного института г.Матра	66
--	----

Каталин Ковач: О системе УНИСИСТ	72
--	----

. С о о б щ е н и я - И з в е с т и я

M E D I C A L L I B R A R I A N
B u l l e t i n
of the National Institute for Medical Information and
Library

1986.

vol. 26.

No.4.

C O N T E N T S

Page

F o r e i g l i b r a r i a n s w r i t e

Nancy M. LORENZI: An integrated information organization: Medical Center Information and Communication.	3
Janet S. FISHER: The Quillen-Dishner College of Medicine Library.	15
Horst SONNTAG: Medical information and library science in the GDR during 1986	41

O u r l i b r a r i a n s w r i t e

Mária GULÁCSI: The medical library at the State sanatoria in the Mátra.	66
KOVÁCS Katalin: The UNISIST system	72

N o t e s a n d N e w s

XX

K Ü l f ö l d i k ö n y v t á r o s o k

í r j á k

XX

An integrated information organization: Medical Center Information and Communications

Nancy M. LORENZI, Ph.D.
University of Cincinnati
Cincinnati, Ohio, USA

In 1983, the University of Cincinnati Medical Center, Cincinnati, Ohio (USA) began an exciting new phase in its mission to fill the information and communication needs of the medical center and the local medical community.

A new unit, Medical Center Information and Communications (MCIC) was created to support patient care, research, education and community service. The Medical Center Information and Communications organization offers a variety of services for retrieving, processing, and delivering health care information and communications.

MCIC combines several Medical Center units -- medical illustration and photography, educational television, medical library and museum services, extension services/marketing, a news bureau, and other support departments -- into an integrated organization.

Medical Illustration, Photography and Graphics

Through Graphics and Publication Services, MCIC provides complete mediaoriented services to clients who need marketing or public

relations materials, patient education brochures or videotapes, logos, photographs or design work for professional publications or presentations, and clinical and research photography.

In 1985, a computer graphics system was added to this department and the medical art via computer has added to the Medical Center Information and Communications organization reconceptualizing its role in the collection, storage and retrieval of visual images for the Medical Center. With the advent of modern technology, a main issue becomes organizing the visual images of medicine.

Educational Television

MCIC staff assist health care providers in producing their own videotapes. From conceptualization to finished production, the client works with professional production and editing staff. Recent productions for local organizations include programs on health through resting and relaxing and another on sickle cell anemia for the Sickle Cell Awareness Group of Greater Cincinnati.

The Greater Cincinnati Health Network (GCHN), part of MCIC's Educational Television Services, provides member hospitals with two channels of education programming. The Health Channel offers health and wellness information to hospital patients, their families, and friends almost 24 hours a day, seven days a week. New programs on the Health Channel include programs on such topics as laser surgical procedures, Reye's syndrome, stress management, and dental care.

Library Services

The three MCIC libraries (the Health Sciences Library, the Nursing and Health Library, and the History of the Health Sciences Library and Museum) make up the regional medical resource library system for southwestern Ohio with 155,000 volumes, 3,000 current journal subscriptions, and 3,500 nonprint items -- videotapes, anatomical models, microcomputer software and slide-tape programs.

Clinical librarian services, which permits the librarian to attend physician conferences which discuss specific patients and their problems, operates with several of the academic departments within the College of Medicine, the University Hospital, and Maple Knoll Village nursing home.

The libraries introduced a "user-friendly" computer based search system and also the libraries have been a test site for a database containing the full texts of medical books, journals, and newsletters. Physicians may now use their personal computers to search MEDLINE and other adatabases. Library staff, however, are available to help with a search when needed.

The three libraries of the Medical Center Information and Communications have an automated on-line catalog system. This system renders the card catalog obsolete and allow a multiple numbers of people to locate resources available in the libraries without ever visiting the library.

History

Historical, Archival and Museum Services is a source of historical medical information and artifacts. Its History of Health Sciences Library and Museum is open to the public. It houses one of the nation's largest 19th century medical book collections as well as monographs dating back to 1500.

News Bureau

The News Bureau brings health care information to the internal and external public, answering scores of questions from the news media. In addition, the News Bureau is responsible for publishing three of the University of Cincinnati, Medical Center's newsletters on a monthly or bi-weekly basis.

Information Research and Development

The University of Cincinnati Medical Center is one of six academic medical centers to be awarded planning grants to devise ways to facilitate the introduction of new technologies and strategies -- computer, television, knowledge databases -- into the research, teaching and practice of medicine. One outcome of the two year planning grant will be a model and a plan to fully integrate technology-people-and the content of medicine, medical research and health care practices.

MCIC also effectively uses technology. A Digital Electronics Corporation -- VAX 750 computer supports a full scale office automation system, which includes Electronic Mail, To Do Lists, Status Reports of Actions pending, Word Processing, Electronic Filing and Retrieving of reports. In turn, this allows all MCIC staff members to make better decisions.

MCIC offers its wide variety of users several very special computer based services: on-line retrieval of bibliographic information, electronic bulletin boards, assistance with microcomputer demonstrations, and an electronic classroom. To further explain, the on-line retrieval of bibliographic information consists of University of Cincinnati, Medical Center users accessing the MCIC VAX 750 computer to search for their needed information from a database, which consists of 300 of the over 3,000 journal titles available in the three libraries of MCIC. If the users cannot meet their information needs with this special service, they may use one of the national bibliographic information databases.

The MCIC computer allows students to discuss some of their specific questions with faculty members who may not be readily available to discuss questions with them. Thus, the students may access the Bulletin Board and send a message to the faculty members who participate in this effort.

The Microcomputer Demonstration Center allows anyone who is remotely interested in either purchasing or working with a computer to discuss the various systems with two highly qualified staff members, who will demonstrate the different systems available and also indicate the potential software, which may be of interest.

Finally, an electronic classroom was created within the Health Sciences Library to allow either MCIC staff members or the Medical Center faculty to fully utilize the computer, by demonstrating new teaching methods, specific examples, and various computer systems. The electronic classroom has the facilities to project on a wide screen the contents from a computer program and thus the students can instantly observe the logic, problem solving and potential of the concept being studied.

The New Model

The Medical Center Information and Communications organization is less than three years old, but we see the benefit of an organized and systematic approach to effectively handling all of the issues and concerns which revolve around high technology or the locating sources of information from the 16th century.

The new model brings together multiple types of staff educational backgrounds -- librarians, physicians, medical illustrators, computer people, writers, photographers, educators, and many more. The long term viability of the fully integrated information and communication organization rests with the people and the multiple types of choices which are open to the Medical Center information users.

Egy integrált információs szervezet: az orvostudományi
információs és kommunikációs központ

Nancy M. LORENZI

University of Cincinnati, Cincinnati, Ohio, USA

A Cincinnati Orvostudományi Központ egyeteme (Cincinnati, Ohio, USA) 1983-ban küldetésének izgalmas új időszakát kezdte meg, nevezetesen, hogy teljesítse az orvostudományi központ és a helyi orvosközösség információs és kommunikációs szükségleteit.

A betegellátás, a kutatás, az oktatás és az orvostársadalom támogatására új intézményt hoztunk létre: az orvostudományi információs és kommunikációs központot (Medical Center Information and Communications, a továbbiakban: MCIC). Ez a szervezet az egészségügyi információk visszakeresésének, követésének és rendelkezésre bocsátásának különböző szolgáltatásait nyújtja.

A MCIC az Orvostudományi Központ különböző egységeinek a szolgáltatásait egyesíti egyetlen integrált szervezetbe: az orvosi illusztrációkat és fényképeket, az oktatási televíziót, az orvosi könyvtár és múzeum szolgáltatásait, a terjesztési (marketing) szolgálatot, az újdonság állomás és más részlegek szolgáltatásait.

Az orvosi illusztrációk, fényképek és grafikák

A MCIC grafikai és publikációs szolgálata révén teljes media-orientáltságú szolgáltatásokat nyújt azoknak a felhasználóknak, akiknek szükségük van piackutatással vagy közönségkapcsolattal foglalkozó anyagokra, betegfelvilágosító broszúrákra, video- és hangszalagokra, hangfelvételekre, fényképekre vagy dizájn munkákra szakmai publikációk írásához, bemutatásokhoz, esetleg klinikai és kutatási fotókra van szükségük.

1985-ben ez a részleg még egy számítógépes grafikai rendszert is kapott. Az orvostudományi ismereteknek számítógép útján közvetített képi megjelenítése az orvostudományi információs és kommunikációs központot szerepének átfogalmazására készítette, most már vizuális dokumentumokat is kell gyűjtenie, tárolnia és feltárnia az Orvostudományi Központ számára. A modern technológia behatolásával hangsúlyt kapott a vizuális orvostudományi dokumentumok előállítás.

Az oktatási televízió

A MCIC munkatársai segítenek az egészségügyi dolgozóknak saját video-szalagjaik előállításában. A felhasználó a megfogalmazástól a produktum előállításáig szerkesztésben és kiadásban jártas személyzettel dolgozik együtt. A helyiek számára készült újabb produkciók olyan programokat tartalmaznak, mint pl. az egészség visszanyerése pihenéssel és relaxációval, egy másik program a sarlósejtes anémiáról szól, az utóbbit a cincinnati sarlósejtekkel foglalkozó információs csoportnak állították elő.

A Nagy-cincinnati egészségügyi hálózat (a Greater Cincinnati Health Network), a kórházakat a MCIC oktató televíziószolgáltatának felhasználásával olyan TV-csatornákkal szerelte fel, amelyeken át közvetíteni lehet két oktatóprogramot. Az Egészségügyi csatorna egészségügyi és jóléti információkat sugároz kórházi betegeknek, családtagjaiknak és barátainak heti 7 napon át éjjel-nappal. Az Egészségügyi csatorna új programjaiban olyan témák szerepelnek, mint a lézeres sebészeti eljárások, a Reye szindróma, a stressz kezelése, a fogászati ellátás.

A könyvtári szolgálat

Délnyugat Ohio regionális könyvtári rendszerét három MCIC-könyvtár alkotja: az Orvostudományi Könyvtár, az Ápolónői és Egészségügyi Könyvtár és az Orvostörténelmi Könyvtár és Múzeum, együttesen 155.000 könyvtári egységük, 3000 kurrens folyóiratuk, 3500 nemnyomtatott egységük (videoszalagok, anatómiai modellek, mikrokomputer szoftverek, szalagprogramok) van.

A klinikai könyvtár-szolgálat lehetővé teszi a könyvtáros számára, hogy részt vegyen az orvosi konferenciákon, ahol specifikus betegségeket vitatnak meg, hogy különböző akadémiai osztályokkal kerüljön munka kapcsolatba az orvostudományi kollégiumban, az egyetemi kórházban és a Maple Knoll Village épolónőotthonban.

A könyvtárakba "felhasználó-barát" (user-friendly) számítógépes keresőszolgálatot vezettek be. A könyvtárak voltak a kísérleti nyulak olyan adatbázisok kialakításában, amelyek orvosi könyvek, folyóiratok, újságok teljes szövegét tartalmazzák. Az orvosok ma saját számítógépükön tudnak keresni a Medlineban vagy más adatbázisokban. A könyvtári személyzet azonban készen áll arra, hogy segítsen a keresésben, ha erre szükség van.

Az orvostudományi információs és kommunikációs központ három könyvtárának automatizált katalógusrendszere van. Ez a rendszer elavulttá tette a kartonkatalógust és számos embernek lehetővé teszi, hogy megtudja, az egyes forrásművek mely könyvtárban találhatók meg, anélkül, hogy bemenne a könyvtárba.

A történelmi tár

A történelmi, levéltári és múzeumi szolgálat a forrása az orvostörténelmi és műtárgy információknak. Az orvostörténelmi könyvtár és múzeum a nagyközönség számára is hozzáférhető. Megtalálható benne a legnagyobb amerikai 19. századi orvostudományi könyvgyűjtemény valamint monográfiák 1500-ig visszamenően.

Az újdonságállomás

Egészségügyi információkat szolgáltat az egészségügyi személyzetnek és a nagyközönségnek egyaránt, válaszol a feltett kérdésekre. Ehhez járul az a feladata, hogy a Cincinnati Orvostudományi Központ egyetemének 3 újságját kiadja havonta ill. kéthetente.

Információs kutatás és fejlesztés (K+F)

A Cincinnati Orvostudományi Központ egyeteme egyike a 6 akadémiai orvosi központnak, amely ösztöndíjakat tűzhet ki olyan munkák számára, amelyek megkönnyítik az új technológiák és stratégiák bevezetését az orvostudományi kutatásba, oktatásba és gyakorlatba (mint pl. a számítógép, a televízió, az adatbázisok ismeretanyaga). Kétéves programjuktól eredményként olyan modellt várnak, amely meg tudja valósítani az integrációt a technológia, az ember és az orvostudományi kutatás és gyógyítás ismeretei között.

A MCIC az említett technológiát eredményesen alkalmazza. A digitális elektronikus társaság (a Digital Electronics Corporation) VAX 750 számítógépével az automatizált hivatali rendszerek egész skáláját tudja nyújtani, többek között az elektronikus postázást (Elektronic Mail), az automatikus listázást (To Do Lists), az elintézetlen akták nyilvántartását (Status Reports, of Actions pending), a szókövetést (World Processing), elektronikus irattározást és az iratok visszakeresését (Elektronic Filing and Retrieving of Reports). Összefoglalva: mindez lehetővé teszi, hogy a MCIC dolgozónak döntései minél tökéletesebbek legyenek.

A MCIC széles felhasználói körnek ad specifikus számítógépes információkat: a bibliográfiai adatok online visszakeresését, elektronikus hirdetések közzétételét, mikroszámítógépes bemutatásokban való részvételt biztosít. Van egy elektronikus tantermük is. Innen hívhatók le bibliográfiai adatok a Cincinnati Orvostudományi Központ egyeteméről a MCIC VAX 750 számítógépének közvetítésével kinek-kinek saját szükségletei szerint. Az adatbázis a MCIC 3 könyvtárában meglévő 300-300 folyóirat cikkeinek az adatait tartalmazza. Ha a felhasználó a speciális szolgáltatás keretében nem találja meg a neki szükséges információt, a nemzeti bibliográfiai információs bázisok valamelyikét használja fel.

A MCIC számítógépes rendszere lehetővé teszi, hogy az egyetemi hallgatók különleges problémáikat megtárgyalhassák a tanszéki dolgozókkal, a hirdetőtáblán üzenetet küldhetnek és itt kapják meg a választ is.

A mikrokomputer bemutatóteremben lehetőség van arra, hogy bárki, aki számítógépet akar venni vagy azzal dolgozni, a különböző rendszerek problémáit magasan kvalifikált szakemberrel beszélhesse meg, aki a hozzáférhető szisztémákat be is mutatja és egyúttal javaslatot tesz olyan szoftverre, amely az érdeklődőnek megfelelhet.

Az egészségtudományi könyvtárban elektronikus osztálytermet hoztak létre. Ez lehetővé teszi, hogy akár a MCIC dolgozói, akár az orvostudományi központ tanszéki dolgozói felhasználhassák a számítógépet a bemutatásaikhoz, új oktatási módszereik illusztrálására, specifikus példák és különböző számítógépes rendszerek bemutatására. Az elektronikus osztályteremben arra is lehetőség van, hogy számítógépes programokat vetítsenek le, így a hallgatók rögtön felfoghatják tanulmányozandó témájuk logikáját és megoldási módját.

Az új model

Az orvostudományi információs és kommunikációs szervezet még nem egészen 3 éves, de látjuk, mik az előnyei, hogy szervezett és szisztematikus hozzáférést biztosítunk a szolgáltatásokhoz a fejlett technika igénybevételével illetve, hogy egyes források lelőhelyeit a 16. századig visszamenőben képesek vagyunk megadni.

Az új model különböző képesítésű embereket hoz közel egymáshoz: könyvtárosokat, orvosokat, orvosi illusztrátorokat, számítógépes szakembereket, írókat, fényképészeket, oktatókat és még sok más szakembert. A teljesen integrált információs-kommunikációs szervezet életképességének tartama az emberektől függ és marad, mindaddig, amíg az Orvostudományi Központ felhasználói széles skálájú szolgáltatásokat fognak tudni kapni a rendszertől.

Нэнси М. Лоренци:

Интегрированная информационная организация - научно-медицинский
информационный и коммуникационный центр.

Университет Цинциннатского научно-медицинского центра в 1983 году вступил в новый интересный период своей миссии. Было создано новое учреждение - научно-медицинский информационный коммуникационный центр, обеспечивающий лечение, поддержку медицинского общества. Этот центр обеспечивал различную службу информационного поиска по здравоохранению, слежения за спецлитературой и предоставления информации.

Информационный и коммуникационный научно-медицинский центр соединяет в интегрированном предприятии фонд различных типов документов, телевидение для обучения, службы медицинской библиотеки и музея, службу маркетинга, базу новинок и другие.

Сотрудники центра помогают работникам здравоохранения составить собственные видеоленты. С той минуты, как потребитель-врач или работник здравоохранения сформулировал свое пожелание он, наряду с компетентным сотрудником, принимает участие в составлении, редакции и выпуске готовой продукции /заказа/.

Огромная цинциннатская сеть здравоохранения обеспечивает больницы с помощью телевизионных каналов программы обучения, составленные информационным центром. Этот, так называемый "канал здравоохранения", передает просветительные программы здравоохранения для госпитализированных больных, их родных и знакомых. Передачи ведутся все дни недели по 24 часа.

В новых программах освещаются такие, как методика лазерных операций, синдром Рейя, лечение стресса, стоматологическое лечение.

Система библиотек состоит из трех единиц: Научно-медицинской библиотеки, Библиотеки среднего медперсонала и работников здравоохранения, Библиотеки истории медицины и Музея. В общей сложности они имеют фонды в 155.000 библиотечных единиц, куррентных журналов - 3000 и 3500 непечатных единиц /видеокассеты, анатомические модели, микрокомпьютерные программы на МЛ, кассетные программы и другие/. В библиотеках введена поисковая электронно-вычислительная служба "друг потребителя" /user-friendly/. Врачи уже сами могут вести поиск на своих вычислительных машинах из базы данных Medline или из других баз данных.

Система библиотечных каталогов также автоматизирована и дает возможность читателю не идти в библиотеку для того, чтобы выяснить, какое произведение находится в какой библиотеке.

В микрокомпьютерном демонстрационном зале имеется возможность консультироваться с высококвалифицированными специалистами для тех, кто хочет приобрести собственный компьютер или работать на нем. Специалисты демонстрируют доступные системы и предлагают такую программу /software/, которая наиболее подходит интересующемуся.

The Quillen-Dishner College of Medicine Library

Janet S. FISHER

East Tennessee State University of Cincinnati
Cincinnati, Ohio, USA

The Quillen-Dishner College of Medicine was established in 1974 through an act of the U. S. Congress. The College of Medicine was a joint venture between a small state-funded college, East Tennessee State University (ETSU), and a federally-funded medical center, the Mountain Home Veterans Administration Medical Center (MHVAMC), which provides care for disabled and aging U. S. soldiers who are called veterans. The university and Veterans Administration Medical Center campuses are located approximately one-half mile apart. The College of Medicine was fully accredited in 1977 to provide health care to a medically underserved region in the mountains of the southern United States known as Appalachia. The first class of 24 students graduated in 1980. This article reviews the results of eleven years of library development and the renovation of new quarters to house the library. The major goal for the library was to serve the information needs of the College of Medicine for education, patient care, research and continuing education. A major benefit to the university was the availability of these resources to augment the university library's health sciences and scientific collections. Additionally the library's goal was to serve as a resource library in the National Library of Medicine Regional Medical Library Program, filling the health sciences library gap for almost a 300 mile radius. Other goals were to improve library collections of the four College of Medicine teaching hospitals, provide consulting services and strengthen resources and qualifications of the hospital librarians by forming a library consortium.

ORGANIZATION

The Medical Library was established with the traditional organizational divisions of public services, technical services and library administration. PUBLIC SERVICES includes reference, online bibliographic searching, circulation, interlibrary loans, reserve, government documents, audiovisuals and the microcomputer laboratory. Statistics are provided in fig. 1. The library became a MEDLINE center the first year of operation, later adding Bibliographic Retrieval Services and DIALOG as additional vendors providing a total of over 300 computer databases. The library provides MEDLINE searching service to any citizen in the area served, by agreement with the National Library of Medicine, because it is a federally-created and - supported database. Provision of reference questions and compilation of bibliographies are handled through the use of the computer. Manual preparation of lengthy bibliographies is rarely done, freeing reference librarians for other tasks. The popularity of personal computers had led to a trend of faculty members contracting with database vendors to do their own computer searching in the office or at home. Vendors have responded to this trend by developing database software which requires little or no formal training for the user. The researcher or practicing physician can quickly locate information without calling the library or during the hours when the library is closed. Librarians report that users in this category, called end-user searchers, still return to the library for searches which are complicated and/or extensive. For years people have predicted that computers would replace books and librarians - in the future. Rather, the computer has provided a new role for librarians - that of consulting with faculty about equipment options, vendors, databases and training for personal bibliographic searching. The reference staff plans to begin offering formal short courses for faculty and students on database searching. Reference is staffed by an Online Search Analyst and the Head of Reference and Media. The Assistant Librarian works at the Reference Desk on a regular schedule.

A microcomputer laboratory was opened in 1985 with one IBM PC/XT with hard disk, three IBM PC's and three Apple IIe's. A printer was provided for the PC/XT and one Apple computer. The goals for the laboratory were:

To provide access to computer-assisted instruction (CAI) in the basic and clinical sciences for medical students.

To enable medical students to utilize computer literacy software in conjunction with video packages designed to enhance their knowledge of ways in which computer technology affects their lives.

To provide opportunities for faculty to author CAI software.

To provide file management software and integrated medical information system packages.

To provide instruction, via short courses, in the use of software.

To create "local area networks (LANS)" in the future for communication with remote sites.

To link the library with the University's Computer Center in the future.

A subcommittee comprised of faculty, students and administrators, assist the library staff in 1) integrating the laboratory into the curriculum, 2) promoting use of the laboratory, 3) promoting faculty development of CAI software, 4) locating sources of funding for software, and 5) locating sources for software acquisition. The library does not charge a fee for the use of the laboratory; however, patrons provide their own floppy disks for storage and manipulation of personal data. They are welcome to bring their own software to use in the laboratory. Software purchased is primarily patient problem-solving or computer-assisted instruction.

Word processing, database management and financial spreadsheet software will be added to the collection as funds allow. The library owns one interactive videodisk computer program which will be used by the Pathology Department during the upcoming fall semester. As soon as a telephone line is installed, online bibliographic searching will be available. Searchers will charge their fees to personal credit card numbers automatically. Statistics reveal that patrons rarely use the computers which do not have printers; therefore, printers will be purchased as soon as funds are available.

The head of the Circulation and Interlibrary Loan Departments oversees circulation, photocopy service and student reserve. The library is open 108 hours per week and is staffed days, evenings and weekends by 3.3 FTE Library Assistants and undergraduate student assistants who are assigned to the Circulation Department. One photocopier is available for public use which may be activated by the use of coins or by special credit cards. Another photocopier is used for library business purposes. A Reserve Collection of assigned student reading is kept at the Circulation Desk. Another Reserve collection of major textbooks is shelved in the Reference Room.

The Interlibrary Loan Department (ILL) transmits and receives monographic loan requests via the computerized OCLE Interlibrary Loan Subsystem, and journal requests via the new National Library of Medicine DOCLINE system. The ILL staff selects the library from which we borrow for the OCLC subsystem. The DOCLINE system has predetermined lists of libraries from which we borrow most often. The system automatically matches the journal we want to borrow with a library owning that journal. The same computer terminal is used for both systems. Some requests are still transmitted via the U. S. Mail for libraries which do not have access to computer terminals and bibliographic systems. A fee is charged for each loan based on the limits set by the National Library of Medicine. Free loans are exchanged with local library consortia members (see Library Consortium) and other medical school libraries in the Southeastern U. S. who are members of the Consortium of Southern Biomedical Libraries

(CONBLS). CONBLS libraries and recently, hospital libraries, submit journal holdings to a member library which produces a Southeastern Union List called SEMPUL (Southeastern Medical Periodical Union List). This union list is submitted to the Regional II headquarters, which represents the Southeastern and Mid-Atlantic states, for merging into a larger regional union list. The regional list is submitted to the National Library of Medicine for merging into the national union list, SERHOLD, which is available for searching via the MEDLINE network and is the basis for DOCLINE.

PUBLIC SERVICE STATISTICS

July 1985 to June 1986

CIRCULATION

Books	13,079
Journals	16,828
Government Documents	91
Pamphlets	25
Audiovisuals	1,998
Reserve Books	1,976
Total	33,997

LIBRARY USERS

44,728

REFERENCE SERVICES

Reference	2,559
Computer Searches	2,262
Total	4,821

INTERLIBRARY LOANS

Borrowed	1,095
Loaned	1,584
Total	2,679

Figure 1

The TECHNICAL SERVICES Department includes cataloging, serials control and acquisitions and is supervised by the Technical Services Librarian. The OCLC cataloging system was installed when the library was established so that all books would have machine-readable MARC-format records in anticipation of fully automating the library. The library leases one OCLC terminal and printer which are hardwired to the OCLC system, located in the state of Ohio. Book spine and checkout card labels are printed at the time of cataloging, but catalog cards are mailed to the library from OCLC with a seven-day turnaround time. The library catalogs books for three teaching hospital libraries. The hospital librarians photocopy the title page and verso of each book which is sent to our library for cataloging copy in lieu of the actual volume. The OCLC profile is written so that catalog cards are mailed directly to each hospital library from OCLC. The cataloging section is staffed by one paraprofessional.

The FAXON Datalinx and SC10 serials Checkin system is used for automated control of the journal collection. The journal collection is shelved alphabetically rather than assigned a classification number. A hardwired, leased computer terminal is connected to the F.W. Faxon Company in Westwood, Massachusetts. A record of holdings, publication and bibliographic information for each active and inactive journal title is stored. As journal issues are received in the mail a staff member calls up the record and the issue is checked-in. Journals for three teaching hospitals are submitted by each library manager and checked-in weekly at the College of Medicine library. A union list for the College of Medicine and the teaching hospitals is updated monthly by the FAXON Co. and mailed to the College of Medicine library for distribution among the libraries. Records for new subscriptions are easily created. Special reports on claims, title lists by subject, financial and monthly activity can be generated. An electronic mail service, Courier, is used for communicating with the FAXON Co. and other libraries which use FAXON service.

The acquisitions section is primarily a manual operation. Orders are typed and sent to book dealers through the mail. Although the

monographic serials are purchased from the serials budget, the order and financial records are maintained by the acquisitions paraprofessional who has recently entered the records into an Apple IIe computer using DB Master software. The microcomputer is not connected to any vendors. Order status, financial and other reports can be generated. An essentially no-growth budget for the past three years leaves few funds to purchase monographs after the journal and monographic standing orders have been paid. Unfortunately the quality of the monograph collection and range of subject matter is diminishing rapidly. The budget situation is not unusual in U. S. academic health science libraries, some suffering more or less than others.

THE COLLECTION

July 1986

	<u>Number of Items</u>
Books	25,974
Journal Volumes	31,099
Journal Subscriptions	1,417
Microforms (journals and books)	3,929
Government Documents	23,536
Audiovisuals	3,679
Slide Collection	6,181
Computer Software	<u>103</u>
Total	95,918

Figure 2

The LIBRARY ADMINISTRATIVE OFFICE is staffed by an administrative assistant, departmental secretary, and a bookkeeper. The administrative assistant handles all personnel routines and recordkeeping, special projects, office management, financial accounts and records for gifts to the library and historical society business. The secretary handles correspondence for most of the library staff. He assists with supply and equipment acquisitions records. An Apple III microcomputer with hard disk and printer is used for word processing, bookkeeping and budget development.

LIBRARY RENOVATION PROJECT

In January of 1985, the library was moved from temporary quarters (8,400 sq. ft.) in the University library to a newly renovated three story building (26,500 sq. ft.) on the Veterans Administration Medical Center campus. The library staff worked with architects and engineers to plan the renovation and participated in all stages from design and space allocation to the selection of furnishings. Although the building, an old dormitory for homeless veterans dating to 1911, was totally unsuited for library functions, the library staff and College of Medicine personnel are delighted with the functional, spacious and attractive results. Because of the age of the building, the weight of the library collection was a deterrent to efficient placement of the shelving which resulted in loss of seating space for users and storage space for the collection. Installation of compact shelving or extensive use of microfilm will be necessary within ten years. The possibility of adding space to the building is remote since all buildings on the campus are protected from external alteration by placement in the National Register of Historical Places, a federal program devoted to the preservation of historical sites. The library building is fully wired for future telecommunications and educational television installations. Individual study carrels, group study rooms, media viewing rooms, a classroom and a conference room are available to users. An upper level foyer with a skylight is used as an art gallery to exhibit the work of local artists.

LIBRARY STAFF ACTIVITIES

Library staff members participate fully in university activities such as serving on University and College of Medicine committees. The librarians have faculty rank and are eligible for tenure. The director of the library serves with all College of Medicine department heads on the Deans Council. The assistant librarian is an elected member of the Faculty Senate, a representative body for the faculty to communicate concerns to the university administrative officials. Librarians

participate in local, state, regional and national library association activities. All librarians are either certified by the Medical Library Association or are working toward becoming certified.

LIBRARY STAFF

Librarians **5.3 FTE[■]**

Assistant Dean/Director of the Library

Assistant Librarian

Reference/Media Librarian

Online Search Analyst

Technical Services Librarian

History of Medicine Librarian (.3 FTE)

Administrative Staff **2.0 FTE**

Circulation/Interlibrary Loan Head

Administrative Assistant

Paraprofessionals **8.3 FTE**

Cataloging

Serials

Acquisition

Bookkeeping

Secretary

Circulation Assistants (3.3 FTE)

[■]FTE: Full-time equivalency

TOTAL **15.6 FTE**

Students (part-time)

eight students

Figure 3

APPALACHIAN HISTORY OF MEDICINE SOCIETY

The Friends of the Library group is also a historical society which was organized to preserve the history of health care in the Appalachian region and to promote a knowledge of medical history among the students and faculty. The group, the Appalachian History of Medicine Society, sponsors a lecture series, an occasional dinner meeting, proceedings of the Society, solicits book and monetary donations to the library and assists the library staff with development of a medical museum. The first museum display completed is the home office of a local rural physician who practiced from 1912 to 1967. A display of early 20th century radiology equipment is being assembled. Approximately 1500 medical artifacts are being restored, cataloged and registered using an Apple IIe microcomputer. Most of this work has been done by a medical student through a fellowship from the university's Institute for Appalachian Studies and Services. The library History of Medicine department is staffed by a librarian who works 13 hours per week and who also assists in the cataloging department.

LIBRARY CONSORTIUM

The development of the Tri-Cities Area Health Sciences Libraries Consortium, beginning in 1975, parallels the Hungarian consortium development described by Dr. Mária Benda of the Országos Orvostudományi Információs Intézet és Könyvtár in Budapest. Goals were to improve the collections in hospital libraries, to share resources and to provide educational opportunities for members. At the time that the College of Medicine was being established, hospital administrators, fortunately, were eager to improve their libraries since these hospitals would serve as teaching hospitals. They were willing to invest funds in upgrading their libraries. One of the four teaching hospitals has recently acquired a for-profit management team which has little interest in investing in the library. They have recently replaced their professional librarian with a clerk, and will depend heavily upon the College of Medicine library for resources and guidance, a policy which is contrary to consortium goals. It is our

experience that requests for new library services are more readily accepted by hospital administrators if they come from the hospital medical staff rather than from librarians, so it is to our benefit to engender good relationships with those we serve and to share our ideas with them. The consortium is now a multitype group with members from university, public and special libraries. The group meets four times a year and elects officers at the annual Christmas dinner. Meetings are held at member libraries on a rotational basis with the host providing an educational program, usually a talk by a hospital department or service head. One continuing education program certified by Medical Library Association is sponsored each year. Others are available from another health sciences libraries consortium located 100 miles away and at medical library conferences.

INTEGRATED LIBRARY SYSTEM

The library staff looks forward to the time when all library functions will be automated with the installation of an Integrated Library System (ILS). All library information will be available at each staff member's desk and faculty can access the system from their offices. The library staff is collecting data for preparation of a proposal. Funding sources have not yet been identified.

A Quillen-Dishner orvostudományi kollégium
könyvtára

Janet S. FISHER

East Tennessee State University of Cincinnati
Cincinnati, Ohio, USA

A Quillen-Dishner orvostudományi kollégium az Egyesült Államok kongresszusának 1974-ben kiadott törvénye alapján jött létre. Az orvostudományi kollégium két intézménynek, az állami alapítású East Tennessee State University /ETSU/ kis kollégiumának és egy szövetségi alapítású orvostudományi központnak, a Mountain Home Veterans Administration Medical Centernek /a MHVAMC-nek/ közös vállalkozása. Az utóbbi intézmény az Egyesült Államok rokkant illetve kiöregedett katonáinak, az ún. veteránoknak a gondozásával foglalkozik. A két intézmény mintegy 1,5 km-re van egymástól. 1977-ben az orvostudományi kollégium feladatává tették, hogy biztosítsa az orvosi ellátást az Egyesült Államok déli hegyvidékén, amely Appalachia néven közismert. A 24 hallgatóból álló első évfolyam 1980-ban végzett.

Ez a cikk a könyvtár fejlődésének 11 évről és arról szól, hogyan helyezkedett el a könyvtár új helyiségeiben.

A könyvtár fő feladata, hogy kielégítse az orvostudományi kollégiumnak az oktatással, a betegellátással, a kutatással és a képzéssel összefüggő információs igényeit. Az egyetem legfőbb nyeresége az volt, hogy hozzáférhetett a kollégium információs forrásaihoz, mintegy kiterjesztve ezzel az egyetemi könyvtár egészségügyi és orvostudományi dokumentumeinak választékát. A könyvtár másik feladata az, hogy alapkönyvtára legyen a National Library of Medicine regionális orvostudományi könyvtári programjának, hogy 300 mérföldnyi sugarban teljesítse az egészségügyi könyvtári funkciókat. További feladata az, hogy a 4 orvostudományi oktatókórház kollégiumának könyvtári állományát tovább fejlessze, hogy tanácsadó szolgálatot hozzon létre, hogy foglalkozzon a könyvtárosok képzésével a 4 könyvtárral közösen konzorciumot hozva létre.

A szervezet

Az orvosi könyvtár alapításától kezdve hagyományos osztályszervezetben működik, azaz olvasószolgálat, technikai szolgáltatásokkal, és könyvtári ügyvitellel foglalkozó részlegei vannak. Az olvasószolgálat referenz szolgálatot nyújt, foglalkozik online irodalomkutatással, a dokumentumok rendelkezésre bocsátásával, könyvtárközi kölcsönzéssel, a dokumentumok tárolásával, hatósági dokumentumgyűjtemény létrehozásával, audiovizuális és mikroszámítógép laboratórium üzemeltetésével. A könyvtár adatait az 1. ábra mutatja be. A könyvtár működésének első évétől rendelkezik Medline adatbázissal, majd a Bibliographic Retrieval Services és a Dialog vendorok segítségével több, mint 300 számítógépes adatbázishoz férhetett hozzá. A könyvtár a Medline bázisból irodalomkutatást végez az ellátandó terület bármely állampolgárának, etekintetben megegyezést kötött az NLM-mel, a nemzeti orvostudományi könyvtárral, a Medline ugyanis az államszövetség által létrehozott és neki alárendelt adatbázis. A hagyományos tájékoztatószolgálat átalakult számítógépes szolgáltatássá. Számítógépen keressük meg a kisebb referenz kérdésekre adandó válaszokat épp úgy, mint a bibliográfiákat. Hosszabb bibliográfiákat hagyományos úton ritkán állítunk elő s ezzel a tájékoztató könyvtárost más feladatokra szabadítjuk fel. A személyi számítógépek népszerűsége oda vezetett, hogy a tanszéki dolgozók szerződést kötöttek az adatbázisközvetítőkkel (a vendorokkal), hogy saját számítógépükön végezhesse az irodalomkutatást munkahelyükön és otthon. A vendorok ezekre az igényekre azzal válaszoltak, hogy olyképpen módosították a szoftvereket, hogy a felhasználót nem vagy csak alig kell kiképezni. A kutató és a gyakorló orvos gyorsan megkaphatja az információt anélkül, hogy a könyvtárat segítségül venné ill. a könyvtár zárva tartási órái alatt is megkaphatja őket. A könyvtárosok ugyanakkor arról számolnak be, hogy az a kategóriába tartozó, azaz a közvetlen felhasználók (az ún. "end-user"-ek) visszatérnek a könyvtárba, ha komplikáltabb vagy nagyobb irodalomkutatásra kerül sor. Évekkel ezelőtt az a nézet terjedt el, hogy a számítógépek ki fogják szorítani a könyveket és a könyvtárosokat. Inkább az következett be, hogy a számítógép új szerepet ad a könyvtárosoknak, azaz

azt, hogy megbeszéljük a tanszéki dolgozókkal, olvasóikkal, mely berendezés, vendor, adatbázis lenne számukra esetenként megfelelő, s hogy a személyi számítógépek kezelésére a felhasználókat megtanítják. A tájékoztató osztály személyzete egy online irodalomkutatóból (Online Search Analyst), egy referensz és médiavezetőből (Head of Reference and Media) áll, ezen kívül van egy könyvtártechnikus (Assistant Librarian) is, aki a hagyományos referensz-pultnál dolgozik.

1985-ben nyílt meg a mikroszámítógép laboratórium egy IBM PC/XT-vel /amelynek kemény lemeze is van/, három IBM személyi számítógéppel és 3 Apple II számítógéppel. A laboratórium feladatai az alábbiak:

- Hogy az orvostanhallgatók számára hozzáférhetővé tegye az alaptudományi és klinikai kutatásokban szükséges számítógépes tudnivalókat.

- Hogy elsajátíttassák a hallgatókkal a számítógépes irodalomkutatási szoftverek alkalmazását, különös tekintettel a videocsomagokra, hogy ezzel is bővítsék számítógép-kezelési ismereteiket, amelyek meghatározó jelentőségűek lettek.

- Hogy a tanszék dolgozóinak a számítógépek működtetésére vonatkozó szerzői utasítás-sorozathoz hozzáférést biztosítsanak.

- Hogy fájl-kezelő szoftvereket és integrált orvostudományi információs rendszer-csomagokat hozzanak létre.

- Hogy rövid tanfolyamokon szoftver-kezelési ismereteket nyújtsanak.

- Hogy helyi számítógépes hálózatokat ("local area networks/-LANS") hozzanak létre a jövőben, a nagy távolságban levő fogadóhelyek összekapcsolására.

- Hogy a könyvtárat össze tudják kapcsolni az egyetemi számítógép központtal.

A tanszék hallgatóiból és vezetőiből alakult bizottság segíti a könyvtári dolgozókat abban, hogy 1/ a laboratórium működését a tantervvel egyeztessék, 2/ hogy előmozdítsák a laboratórium működését, 3/ hogy előmozdítsák a számítógép működtetésére vonatkozó utasítás-sorozat szoftverjének előállítását, 4/ hogy felkutaassák a kész, megfelelő szoftvereket és 5/ hogy számonartsák a beszerezni érdemes szoftvereket. A laboratórium használatáért a könyvtár nem számít fel díjat, igaz, a felhasználók saját floppy lemezüket használják. A beszerzett

szoftver elsősorban betegség-problémamegoldó vagy a számítógép működtetésére vonatkozó utasítássorozat. Szókövető, adatbázis szervező és pénzügyi nyilvántartó szoftver egészíti majd ki a kollekciót, melytől anyagi helyzetünk megengedi. A felhasználók saját lemezeiket használják a személyes használatukra felvett adatok tárolására és kezelésére. Örülünk neki, ha saját lemezüket hozzák be a laboratóriumba. A könyvtárnak van egy interaktív videolemez számítógépes programja, amelyet a patológiai osztály fog használni, míg az oktatás tart. Mielőtt a telefonvonalat beszerelik, lehetséges lesz az online irodalomkutatás. A felhasználóknak az irodalomkutatás díját személyi hitelkártyájukra fogjuk automatikusan felvinni. A statisztikák azt mutatják, hogy a felhasználók ritkán használnak olyan számítógépeket, amelyeknek nincs kiírójuk, így egy kiírót is be fogunk szerezni, melytől az anyagilag lehetséges lesz.

A kölcsönzési és a könyvtárközi kölcsönzési osztály vezetője irányítja a kölcsönzést, a másolatszolgáltatást és a hallgatói olvasót. A könyvtár heti 108 órát tart nyitva, 3.3 könyvtártechnikus és közreműködő egyetemi hallgató szolgálja ki az olvasókat nappal, esteként és a hétvégeken. Az egyik másológépet az olvasók használják érdemvel vagy speciális hitelkártya segítségével. A másik másológép a könyvtári ügyvitelt szolgálja. Egy bizonyos hallgatói állományrész a kölcsönzőpultnál van, a fontosabb tankönyvek kikülönített állománya a tájékoztató teremben található.

A könyvtárközi kölcsönzési részleg közvetíti a monográfiakéréseket és válaszokat a számítógépes OCLC könyvtárközi kölcsönzési rendszernek, a folyóirat-kéréseket pedig a National Library of Medicine új DOCLINE elnevezésű rendszerének. A DOCLINE rendszer keretében összeállították azoknak a könyvtáraknak a listáját, amelyekből a leggyakrabban kölcsönöznek. A rendszer automatikusan párosítja az általunk kért folyóirat nevét annak a könyvtárnak a nevével, amelyben megtalálható. Mindkét rendszerrel ugyanazon a terminálon tartunk kapcsolatot. Azok a könyvtárak, amelyek nem férnek hozzá terminálokhoz ill. számítógépes bibliográfiai rendszerekhez, postán küldik meg kéréseiket és kapják meg ezekre a választ. Minden egyes kölcsönzésért a National Library of Medicine által megállapított díjat kell fizetni. Ingyen azok a könyvtárak kölcsönözhetnek, amelyek a fentebb említett

konzorcium tagjai vagy azok, az USA délkeleti területén elhelyezkedő orvosegyetemi könyvtárak, amelyek a déli orvosi-biológiai könyvtári konzorciumnak. (Consortium of Southern Biomedical Libraries/CONBLS) tagjai. A CONBLS könyvtárai jelentik, azelőtt a kórházi könyvtárak jelentették folyóiratállományukat valamely konzorcium-tag könyvtárnak, amely előállítja a délkeleti folyóirat lelőhelyjegyzéket (Southeastern Union List - SEMPUL). Ezt a lelőhelyjegyzéket megküldik annak a 11 regionális központnak, amelyek a délkeleti és középsőatlanti államokban vannak, hogy a listát a nagyobb regionális listákba beépítsék. Ezt pedig megküldik a National Library of Medicine-nek, hogy ott a nemzeti lelőhelyjegyzékbe, az un. SERHOLD-ba olvasszák. Az utóbbi adja a már említett DOCLINE alapját és hozzáférhető a Medline-hálózat valamennyi igénybevevője számára.

1. ábra

Az olvasószolgálat adatai 1985. júliusától 1986. júniusáig

Kölcsönzés

Könyv	13,079
Folyóirat	16,828
Hatósági dokumentumok	91
Brosúrák	25
Audiovizuális dokumentumok	1,998
Præsens könyvek	1,976
Összesen:	33,997

A könyvtár használói

44,728

Tájékoztató szolgálat

Tájékoztató/referensz	2,559
Számítógépes irodalomkutatás	2,262
Összesen	4,821

Könyvtárközi kölcsönzés

Kölcsön kapott dokumentum	1,095
Kölcsön adott dokumentum	1,584
Összesen	2,679

A technikai szolgáltatások részlege foglalkozik a katalogizálással, a folyóirat értekeztetéssel és beszerzéssel. Az OCLC katalogizáló rendszert akkor vezettük be, amikor a könyvtár megalakult. Minden könyv bibliográfiai leírása géppel olvasható Marc formátumban kerül lemezre, előrevetítve ezzel a könyvtár leendő teljes gópesítésének állapotát. A könyvtár kölcsönöz egy OCLC-terminált és kiíró, amely be van kapcsolva az OCLC rendszerbe (amelynek a székhelye OHIO állam). A bibliográfiai alapleírásokat a könyv katalogizálásával egyidejűen írjuk le; katalóguscédulákat küld az OCLC is a könyvtárainak hét napos körforgással. A mi könyvtárunk a 3 oktatókórház részére katalogizálja a könyveket. A kórházi könyvtárosok lefényképezik minden beszerzett könyv címlapjának rektóját és verzőjét és ezt megküldik könyvtárunknak. A katalogizálás a fényképek alapján történik. Az OCLC rendszertagság értelmében a katalóguskartenokat közvetlenül küldjük meg valamennyi rendszertag kórházi könyvtárnak. A katalógusrészlegben egy nem-könyvtáros munkatárs dolgozik.

A FAXON DataLinx és SC10 folyóiratellenőrző rendszert használjuk a folyóiratállomány automatikus számontartására. A folyóiratokat inkább betűrendben tároljuk, mint szakrendben. Az F.W.FAXON rendszerhez beáramló számítógéppel (terminállal) kapcsolódunk (a FAXON székhelye Westwood, Massachusetts). Itt tárolják minden aktív és inaktív folyóirat címét, akár állományban van, akár publikációban utaltak rá, akár bibliográfiában jelent meg. Ha egy folyóiratszám postán megérkezett, valamelyik könyvtári dolgozónk bemondja a számot és a füzet megérkezése ezzel rögzítve van. A 3 oktatókórház folyóiratait a helyi könyvtár vezetője kezeli és a beérkezést nekünk hetente egyszer jelenti. A kollégiumi orvosi könyvtár és az oktatókórházak állományáról havonta összesített jegyzékeket adunk ki a FAXON igénybevételevel, elkészülte után szétosztjuk a könyvtárak között. Az új megrendelések rekordjait könnyű elkészíteni, speciális reklámoló, tárgyszavas listák, pénzügyi és havi összesítések előállíthatók. A FAXON társasággal és más könyvtárakkal, amelyek szintén igénybeveszik a FAXON szolgáltatást, elektronikus postai szolgálat, az ún Courier köt össze bennünket.

Az állománybeszerzési részlegben manuális munka folyik. Az írógépen megírt rendeléseket postán küldjük a könyvkereskedőkhöz. A monográfia-sorozatokat is a folyóiratkeretből vesszük meg; a megrende-

lő és pénzügyi rekordokat átadjuk az állománybeszerzést intéző nem-könyvtáros munkatárnak, aki a rekordokat a közelmúltban vitte be az Apple II jelzésű számítógépbe. Ez a mikroszámítógép nincs vendorhoz kapcsolva. Előállíthatók rajta különböző jelentések a megrendelésekről, pénzügyi jelentések stb. Az utóbbi 3 évben lényegében nem gyarapodott a költségvetésünk, emiatt kevés pénz marad monográfiák vásárlására, miután a folyóiratokat és a monográfia standing ordereket kifizettük. Sajnálatos módon a monográfia gyűjtemény minősége és tartalmi értéke rohamosan csökken. Ez a költségvetési helyzet nem rendhagyó az Egyesült Államok orvostudományi könyvtáraiban, többé-kevésbé valamennyien szenvedő alanyai vagyunk.

2. ábra

Az állomány
1986. júliusában

	<u>Kötetszám (egység)</u>
Könyv	25,974
Folyóirat évfolyamok	31,099
Kurrens folyóiratok	1,417
Mikroformák (könyv, folyóirat)	3,929
Hatósági dokumentumok	23,536
Audiovizuális dokumentumok	3,679
Szalagok	6,181
Számítógép szoftverek	<u>103</u>
Összesen:	95,918

A könyvtári ügyvitellel foglalkozó részlegben egy részlegvezető, egy titkár/nő/ és egy könyvelő dolgozik. A részlegvezető foglalkozik a személyzeti ügyekkel, vezeti a jegyzőkönyveket, speciális terveket állít össze, irányítja az ügymenetet, a pénzügyi elszámolásokat, az ajándékok ügyvitelét valamint az orvostörténeti társaság ügyeit. A titkár/nő/ intézi a könyvtár legtöbb dolgozójának a levelezését. Segédkezik a berendezések beszerzésében. Egy kemény lemezzel és kiíróval ellátott Apple III mikroszámítógépet kezel az ökövetésre, könyvbeszerzések és a költségvetés nyilvántartására.

A könyvtár felújítási terve

1985. januárjában a könyvtár ideiglenes, az egyetemi könyvtárban levő (8,400 négyzetláb = 2560 m²) alapterületű helyiségeiből egy felújított, 3 emeletet magában foglaló (26.500 négyzetláb = 8080 m²) épületbe költözött, amely a veterán campusban helyezkedik el.

A könyvtár személyzete részt vett az építők és a mérnökök tervezőmunkájában és részt vett a munka minden fázisában a tér kialakításától a bútorok kiválasztásáig. Ámbár az otthontalan veteránok 1911-ben készült épülete, lakóháza könyvtári célokra teljesen alkalmatlan volt, a könyvtári dolgozók és az orvostudományi kollégium személyzete meg van elégedve a funkcionális és esztétikai eredménnyel, a tágassággal. Az épület kora és a könyvtári állomány nagy súlya miatt óvatosnak kellett lennünk, ami mind az olvasói ülőhelyek, mind bizonyos tárolási tér elvesztéséhez vezetett. Íz éven belül szükség lesz tömör raktározásra vagy a mikroformák széleskörű bevezetésére. Újabb épületrészek megszerzésének a lehetősége távolinak tűnik, minthogy a campus valamennyi épületét nyilvántartja a National Register of Historical Places - azaz a nemzeti műemléknyilvántartás - egy, a történelmi helyek védelmére előírányzott szövetségi program keretében. A könyvtári épület teljesen alkalmassá van téve arra, hogy a jövőben a telekommunikációt megvalósíthassuk és hogy oktatási televíziókat telepítsünk. Egyéni kutatószobák, csoportos tanulószobák, media nézőtermek, egy osztályterem és egy konferencia-terem áll a felhasználók rendelkezésére. Egy tetővilágítással ellátott csarnokot a helyi művészek kiállításai galériájaként használunk.

A könyvtár személyzetének működése

A könyvtár dolgozói teljes mértékben részesei az egyetem életének, akár az egyetemi, akár az orvostudományi kollégium bizottságaiban való részvételüket nézzük. A könyvtárosoknak egyetemi státuszu rangjuk van és minden tisztségre megválaszthatók. A könyvtár igazgatója a többi kollégiumi részlegvezetővel együtt tagja a dékáni tanácsnak. A vezetőhelyettes a tanszéki szenátus választott tagja, az egyetemi hivatallal való kapcsolattartás reprezentatív tagja. A könyvtárosok részt vesznek a helyi, állami, regionális és nemzeti könyvtáregyesületi tevékenységben. Az orvosi könyvtári szövetségnek (a Medical Library Association-nak) valamennyien vagy igazolt tagjai, vagy azon vannak, hogy igazolt tagjaivá váljanak.

3. ábra

A könyvtár személyi állománya

Könyvtárosok 5,3 státusz

Dékanhelyettes (a könyvtár
igazgatója)

Vezetőhelyettes

Tájékoztató/médiakezelő könyvtáros

Online-irodalomkutató

Technikai szolgálatot ellátó kvtáros

Orvostörténeti kvtáros (0,3 státusz)

Ügyviteli személyzet 2,0 státusz

Kölcsönzési, könyvtárközi kölcsönzési
részlegvezető

Könyvtártechnikus

Nemkönyvtáros munkatársak 8,3 státusz

Katalogizáló

Folyóiratkezelő

Állománybeszerző

Könyvelő

Titkár/nő/

Segédkölsönző (3,3st.)

Összesen státusz 15,6

Részidőben dolgozó hallgatók száma: 8 egyetemi hallgató

Az Appalachia orvostörténeti társaság

A könyvtár "baráti köréhez" tartozik a történeti egyesület is, amelyet azért alapítottak, hogy építsék az orvostörténelmet az Appalachia régióban és hogy előmozdítsák az orvostörténelmi ismeretek megszerzését az orvostanhallgatókkal. Az Appalachian Orvostörténeti társaság előadás-sorozatokat szervez, megrendezi az alkalmi munkabékeket, azervezi a társaság munkáját, szorgalmazza könyv- és pénzeszközök juttatását a könyvtár számára és támogatja a könyvtárat egy orvosi múzeum létrehozásában. Az első múzeumi kiállítás egy helyi vidéki orvos lakásában volt, aki 1912 és 1967 között működött. A kiállítás a 20. század elejéről való röntgenképeket mutatott be, ezeket begyűjtik a múzeumba. Kb. 1500 orvosi tárgyat fognak helyreállítani, katalogizálni és regisztrálni az Apple II mikroszámítógép segítségével. E munkák nagy részét egy hallgató végezte el az Appalachia kutatóintézet ösztöndíj-számláján.

Az orvostörténeti könyvtári osztályon egy könyvtáros dolgozik, aki heti 13 órában intézi az említett ügyeket, emellett részt vesz a katalogizáló részleg munkájában is.

A könyvtári konzorcium

A 3 város könyvtárainak konzorciuma, amely működését 1975-ben kezdte meg, hasonló a magyarországi konzorciumhoz, amelyet dr. Benda Mária, az Országos Orvostudományi Információs Intézet és Könyvtárban nekem bemutatott. A célok: a kórházi könyvtári állományok fejlesztése, az információ források megosztása és a könyvtárosok képzési lehetőségeinek megteremtése. Amikor az orvostudományi kollégiumot megalapították, a kórházak vezetői figyelembe véve a kórházak oktatófunkcióját, szerezésre igyekeztek könyvtárakat is létrehozni. Állományukat igyekeztek alapítványokkal gyarapítani. A 4 oktatókórház egyike nemrégben olyan nyereségközpontú vezetői csapat alkalmazott, amely kezdéséig érdeklődik a könyvtári beszerzések iránt. Ez a csapat a hivatásos könyvtárost egy tisztviselővel váltotta fel és így a könyvtár könnyebben lesz szorosabban kapcsolódni a kollégiumi könyvtár vezetéséhez és jobban fog függeni a kollégium könyvtár állományától, mint addig. Ez a politika ellentétben a konzorcium céljaival. Tapasztalatunk szerint az

új könyvtári szolgáltatások iránti igényeket a kórházigazgatók hamarabb akceptálják, ha azok az orvosok részéről nyilvánulnak meg, mint ha a könyvtárosoktól indulnak ki. Így hasznunkra válik, ha jó kapcsolatot létesítünk azokkal, akiket kiszolgálunk és megosztjuk velük elképzeléseinket. A konzorcium ma az egyetem többféle típusú szakembereit egyesíti, ezen kívül különböző könyvtárosok is tagjai. Az említett szakembercsoport évente négyszer ül össze, a karácsonyi munkabédkor választja meg tisztségviselőit. Az üléseket a tagkönyvtárakban tartjuk, mindig egy másikban. A vendéglátó könyvtár oktatási programot szervez, amelyet általában valamely kórházi osztály vagy szolgálat vezetője bonyolít le. A Medical Library Association minden évben szervez tanfolyamot. Egyéb tanfolyamokat más orvosi konzorciumok rendeznek kb 100 mérföldnyi körzet munkatársainak és vannak orvosi könyvtáros konferenciák is.

Az integrált könyvtári rendszer

A könyvtár munkatársai várják azt az időt, amikor minden könyvtári munka automatizálva lesz egy integrált könyvtári rendszer (Integrated Library System - ILS) keretében. Minden könyvtári információ hozzáférhető lesz bármely egyetemi dolgozó asztalán, a tanszékek a rendszerhez hivatali szobájukból fognak hozzáférni. A könyvtár munkatársai igyekeznek adatokat gyűjteni javaslataik előkészítéséhez. Az anyagi forrásokról még nincsenek ismereteink.

Жанет С.Фишер:

Библиотека научно-медицинского колледжа Квиллен-Диннер.

Научно-медицинская библиотека является общим предприятием двух учреждений колледжа.

В 1977 году в задачи колледжа вменялось обеспечение врачами горных районов юга США, известных под названием Апалачи. Первый набор слушателей, состоявший из 24 человек, был выпущен в 1980 году.

Задачей библиотеки колледжа является обеспечение спецлитературой и информацией сотрудников учреждения, содержащего библиотеку, кроме этого она должна быть основной библиотекой региональной научно-медицинской программы Национальной библиотеки и должна также обеспечивать функцию библиотеки здравоохранения в районе радиусом 300 миль в округе.

Традиционные функции библиотеки входят: служба читальных залов, абонемент, справочно-информационная служба, обеспечение службы поиска спецлитературы с помощью ЭВМ. За период с середины 1985 года по середину 1986 года было выдано 13.000 книг, 16.800 журналов и было удовлетворено 2.000 требований по аудиовизуальным документам для 44.700 потребителей библиотеки в целом. На 2.500 вопросов справочного характера был дан ответ, проведено 2,200 машинных ретроспективных поисков работа межбиблиотечного абонемента: 1000 полученных и 1500 выданных документов. Полностью библиотека начитывает 96.000 библиографических единиц. Отделы библиотеки: отдел обслуживания читателей, техническая служба, библиотечная администрация.

Количество обслуживаемого персонала составляет всего 15,6 человека. Библиотека имеет доступ к службе OCLC, к системе DOCLINE Национальной библиотеки, к которой и сами предоставляют данные. В библиотеке имеются системы контроля периодики FAXON, Datalinx и SCLO. Если поступает какой-либо номер журнала, то ответственный сотрудник произносит выходные данные журнала и этим они фиксируются в фондах.

Бюджет библиотеки за последние 3 года не увеличился, директор библиотеки по этому поводу считает, что фонды библиотеки поэтому регрессируют. До 1985 года библиотека занимала площадь в 2460 м², а в настоящее время получила помещение в 8000 м². Библиотечные работники в полной мере принимают участие в жизни колледжа и имеют университетский ранг. Директор библиотеки одновременно является и заместителем декана колледжа. Библиотекари принимают участие в местной, государственной, региональной и международной деятельности общества библиотекарей.

Das medizinische Informations- und Bibliothekswesen

der DDR 1986

Horst SONNTAG

Institut für Wissenschaftsinformation in der Medizin
Berlin

Das medizinische Informations- und Bibliothekswesen in der DDR (IWI Medizin) ist sowohl Bestandteil des Informationssystems Wissenschaft und Technik (IWI) als auch des Bibliothekswesens.

Entscheidend ist jedoch die Verbindung zum Gesundheits- und Sozialwesen und zur medizinischen Forschung, weil Aufgabenstellung und Leistungsanforderung für das IWI Medizin sich aus der medizinischen Forschung, der Aus-, Weiter- und Fortbildung und der medizinischen Betreuung ergeben. Deshalb ist auch die staatliche Gesamtverantwortung für die Entwicklung des medizinischen Informations- und Bibliothekswesens beim Minister für Gesundheitswesen angesiedelt und die Leiteinrichtung für das IWI Medizin, das 1973 gegründete Institut für Wissenschaftsinformation in der Medizin (IWIM), dem Gesundheitsministerium unterstellt.

Um der dynamischen Entwicklung des Gesundheitswesens und den gewachsenen Anforderungen aus der medizinischen Forschung möglichst ohne Zeitverlust in Qualität und Quantität zu entsprechen, ist die Planung des Informations- und Bibliothekswesens in die der medizinischen Forschung und die anderen Leistungsbereiche des Gesundheitswesens zu integrieren und methodische Richtlinien und Empfehlungen für die Planung neuer Kapazitäten zu entwickeln. Denn mit dem enger werdenden Netz der Gesundheitseinrichtungen für die Bürger muß auch das Netz der Bibliotheks- und Informationseinrichtungen mit entsprechender Technik und adäquatem Leistungsangebot enger geknüpft werden! Welche Größenordnungen und qualitativen Bedarfsentwicklungen für das IWI Medizin abzuleiten sind, zeigen einige Kenndaten der Entwicklung des Gesundheits- und Sozialwesens der DDR in den letzten Jahren.

Die materiellen und personellen Aufwendungen für den Gesundheitsschutz der Bevölkerung und für medizinische Forschungsaufgaben haben sich in den letzten 15 Jahren erheblich erhöht. Gegenwärtig sind über 6 % aller Werktätigen der Volkswirtschaft der DDR im Gesundheits- und Sozialwesen beschäftigt. Im Zeitraum von 1970 bis 1984 stieg die Zahl der Mitarbeiter um 152 400 (1) auf absolut 522 000 (2). Das ist eine Steigerung um 41,3 %. Welche Konsequenzen sich allein aus der quantitativen Entwicklung Gesundheits- und Sozialwesen ergeben, läßt sich aus der Anzahl der Ärzte unschwer ableiten. Ende 1985 hatte das IWT Medizin 10 000 Ärzte mehr mit wissenschaftlichen Informationen zu versorgen als 1971 (3). Die Zahl der Zahnärzte stieg im gleichen Zeitraum um 4 500 (4). Für 440 Einwohner steht jetzt 1 Arzt zur Verfügung.

Auch die Ausbildungsstruktur hat sich, orientiert an den gesellschaftlichen Anforderungen innerhalb der medizinischen Hochschulkader, verschoben. So arbeiten gegenwärtig über 8 500 Allgemeinmediziner in unserem Gesundheitswesen, 2 000 mehr als 1970 (5).

Die quantitativen Entwicklungen, die auch in den finanziellen Ausgaben für das Gesundheitswesen und die medizinische Forschung niederschlagen (1984 11,8 Mrd. Mark) (6), ermöglichten eine Reihe qualitativer Entwicklungen im Gesundheitswesen der DDR.

Für die Anforderungsstruktur an das IWT Medizin waren u.a. die nachfolgenden von Bedeutung:

- die schrittweise Einführung von bezirklichen Fortbildungszentren (ab 1984), um die regelmäßige Weiterbildung insbesondere der in der medizinischen Betreuung tätigen Fachärzte durchzuführen
- die Forderung nach Erhöhung der Graduierung der medizinischen Hochschulkader (Promotion A zum Dr. med.)
- die Einführung normativer Entwicklungszeiten in Verbindung mit leistungsorientierten Finanzierungsformen in der medizinischen Forschung mit den Konsequenzen für die verstärkte Nutzung automatisierter Informationssysteme (AIS) und der schnellen Bereitstellung der Literatur
- die Schaffung medizinischer Fachschulen mit erhöhten Anforderungen an die medizinische Wissenschaftsinformation

- die Neugestaltung des 6. Studienjahres für Medizinstudenten in der Praxis und
- die Schaffung neuer Organisations- und Leistungsformen in der Notfallmedizin, wie z.B. die ab 1976 eingeführte Schnelle Medizinische Hilfe, die jetzt in 165 Kreisen (7) in Anspruch genommen werden kann.

Diese und andere Ergebnisse der Entwicklung ordnen sich in die historisch gewachsenen Leistungsproportionen des Gesundheits- und Sozialwesens ein. So arbeiten auch heute die Mehrzahl der Ärzte und anderen Mitarbeiter des Gesundheitswesens in den verschiedenen Formen der medizinischen Betreuung. Ihre Organisation orientiert sich an der administrativen Territorialstruktur in der DDR (Bezirke, Kreise). Damit ist auch für die IMI Medizin eine grundsätzliche Struktur- und Entwicklungslinie vorgezeichnet, die in den letzten Jahren ausgebaut werden konnte.

Entscheidend für die Erhöhung der Qualität der ärztlichen Tätigkeit ist die Überführung von Ergebnissen der medizinischen Forschung in die Praxis. Die medizinische Forschung der DDR ist auf wesentliche Schwerpunkte, die in medizinischen Hauptforschungsrichtungen bearbeitet werden, konzentriert. Das nationale Forschungsprofil wird durch Forschungsprojekte und Einzelaufgaben, die ebenfalls große Bedeutung für die Qualifizierung der ärztlichen Tätigkeit haben, vervollständigt.

Die hauptstämmlichen Kapazitäten befinden sich in den Forschungseinrichtungen des Hochschulwesens (Universitäten und Medizinische Akademien), in Forschungsinstituten des Gesundheitswesens und der Akademie der Wissenschaften. Aber auch in großen Bezirkskrankenhäusern wird im Rahmen der medizinischen Forschung mitgearbeitet.

Aus dieser Konstellation heraus ergibt sich die zweite Entwicklungslinie des IMI Medizin. Sie folgt dem inhaltlichen Profil der medizinischen Forschung. In Leiteinrichtungen (zumeist zentrale Forschungsinstitute) wurden deshalb Leitstellen für Information/Dokumentation bzw. Fachbibliotheken mit speziellen Sammelaufgaben und fachlichen Verantwortungsbereichen bei der

Literatur- und Informationsversorgung in Netz geschaffen. So ist die Leitstelle im Zentralinstitut für Arbeitsmedizin für die spezielle Informationsversorgung der inzwischen fast 18 000 (1985) Mitarbeiter des Betriebsgesundheitswesens (8) verantwortlich und die Informationsstelle/Fachbibliothek des Zentralinstitutes für Diabetes versorgt sowohl die Hauptforschungsrichtung als auch die in der Praxis tätigen Diabetologen mit speziellen Informationen und entsprechender Literatur.

Die Ausbildung von Ärzten erfolgt an 6 Bereichen Medizin der Universitäten und an 3 Medizinischen Akademien, die ebenfalls medizinische Hochschuleinrichtungen sind. Nach dem Studium absolviert jeder Arzt eine Facharztausbildung in Kliniken der Universitäten bzw. in Forschungsinstituten und territorialen Weiterbildungseinrichtungen (Bezirkskrankenhäuser). Mit dem o. g. Aufbau der Fortbildungszentren wird das unter Anleitung der Akademie für Ärztliche Fortbildung stehende Weiter- und Fortbildungssystem vervollkommen. Für das IWT Medizin ergeben sich daraus qualitativ und quantitativ umfangreiche Anforderungen, ohne daß bisher eine eigene Strukturlinie im Netz sich entwickelt hat.

Der wesentliche Bedarf an wissenschaftlichen Informationen, der zu verschiedenartigsten Anforderungen von der Bereitstellung von Inhaltsverzeichnissen bis zur wissenschaftlichen Übersicht führt, ergibt sich folglich aus

- den verschiedenen Formen der medizinischen Betreuung, bei Beachtung der territorialen Komponenten
- den Aufgaben der Leitung und Planung des Gesundheitswesens
- den Hauptrichtungen und Schwerpunkten der medizinischen Forschung sowie der
- Aus, Weiter- und Fortbildung im Gesundheitswesen.

Er ist zum einen Ausgangspunkt für die Gestaltung des Netzes der Informationseinrichtungen und Fachbibliotheken geworden, andererseits aber in zunehmenden Maße gleichzeitig auch Forschungsgegenstand innerhalb des IWT Medizin selbst, denn die Anforderungen aus der konkreten und direkter werdenden Planung im Netz erfordern oft präzisere Angaben, vor allem über den Informationsbedarf der Fachärzte

für Allgemeinmedizin und anderer in der medizinischen und sozialen Grundbetreuung tätigen Mitarbeiter im Gesundheitswesen, als wir zu bestimmen in der Lage sind!

Unabhängig von der Bedarfsforschung als permanente Aufgabe, sehen wir in der täglichen Praxis vielfältige Anforderungen an die Wissenschaftsinformation, deren Erfüllung in ihrer Gesamtheit nur durch kooperatives und koordiniertes Zusammenwirken der Informationsstellen und Fachbibliotheken effektiv realisiert werden kann. Deshalb hat sich das IWIM seit seiner Gründung sowohl um die Fragen der Planung des Netzes und seiner methodischen Anleitung als auch um die Integration des IWT Medizin in die verschiedenen Leistungsformen des Gesundheitswesens bemüht. Dabei konnten Fortschritte erreicht werden.

In der ersten Phase, den frühen 70er Jahren, haben wir vorrangig mit methodischen Empfehlungen gearbeitet, die Hinweise für die Planung der notwendigen Kapazitäten und Leistungen enthielten.

Die Empfehlungen wandten sich vorrangig an die Mitarbeiter im Netz, wurden aber auch staatlichen Leitungen übergeben.

In der nächsten Etappe, im Zeitraum von 1976 bis in die ersten 80er Jahre, wurden die methodischen Hinweise differenzierter gestaltet, so für das territorial orientierte Netz der Bibliotheken mit den Hauptaufgaben bei der Versorgung der Mitarbeiter in der medizinischen Betreuung und für Forschungseinrichtungen des Gesundheitswesens. Gleichzeitig wurden Orientierungen an die jeweiligen Leitungen in den Bezirken (Bezirksarzt) und an die Institute übergeben. Diese Form hat sich bewährt und wurde auch in modifizierter Form für den Fünfjahrplan 1986 - 1990 angewandt.

Parallel dazu gelang es, die Planung, Finanzierung und Realisierung von ausgewählten technischen Ausrüstungen für Medizinische Bezirksbibliotheken und für Fachbibliotheken und Informationseinrichtungen in den Forschungsinstituten zu sichern. Beispiele hierfür sind, die einheitliche Ausrüstung der Medizinischen Bezirksbibliotheken mit Leserückvergrößerungsgeräten aus der PENTAKTA - Reihe (R 100) in den Jahren zwischen 1976 und 1978 oder die Ausleihe von Xerographiegeräten vom Typ Rank Xerox 3107, einschließlich der Versorgung mit entsprechenden Importverbrauchsmaterialien, an

Forschungsinstitute, Hochschulbibliotheken in den Bereichen Medizin und der Medizinischen Akademie sowie ausgewählter Medizinischer Bezirks- und Institutsbibliotheken.

Eine weitere Form der konkreten Planung des Netzes und der Verbindung zu den Entwicklungspunkten des Gesundheitswesens war die Bildung von ad hoc Arbeitsgruppen mit den verantwortlichen Bibliothekaren und Informatoren in Neubaeinrichtungen (Bezirkskrankenhäuser), um die zweckmäßige Unterbringung adäquater Fachbibliotheken bzw. Informationstellen zu gewährleisten, und gleichzeitig damit von vornherein ein entsprechendes Leistungsvermögen und möglichst gute Arbeitsbedingungen zu sichern sowie Vorstellungen über die Netzentwicklung innerhalb des IWT Medizin umzusetzen. Auch wenn nicht alle Vorstellungen durchgesetzt werden konnten, hat sich diese Form bewährt. Sie hat mit dazu beigetragen, in Neubauten von Bezirkskrankenhäusern, Medizinische Bezirksbibliotheken unterzubringen.

Beispiele sind die Bezirkskrankenhäuser Schwerin und Neubrandenburg, Frankfurt/O. und Gera.

Für den Fünfjahrplan 1986 - 1990 wurden weitere direkte Methoden der Integration der Planung der Wissenschaftsinformation in die des Gesundheitswesens und der medizinischen Forschung zur Anwendung gebracht, deren Effektivität allerdings erst Ende der 80er Jahre schlüssig eingeschätzt werden kann. Es sind

- der Einsatz "bezirkspezifischer Hinweise" durch das Ministerium für Gesundheitswesen für die Entwicklung des jeweiligen territorialen Informations- und Bibliothekswesens. Sie enthalten meist konkrete Auflagen zur Leistungsentwicklung und zu Schwerpunkten im territorialen Netz des IWT Medizin.
- die explizite Planung der Anforderungen an die Wissenschaftsinformation bei zentralen Forschungsaufgaben auf der Grundlage einer Ergänzung zur Planungsordnung Wissenschaft und Technik (9)
- die Einarbeitung von Planaufträgen in die Pläne der dem Ministerium für Gesundheitswesen unterstellten Forschungseinrichtungen.

Bei aller Konzentration auf die Netzbildung bleibt unbestritten: Basis des IWT Medizin ist die Schaffung von Bibliotheken und

Informationsstellen in den Kliniken, Forschungsinstituten und den Krankenhäusern selbst. Der unmittelbare Kontakt zwischen Leser und Mitarbeiter von Informationseinrichtungen und Fachbibliotheken und die direkte Befriedigung des Grundbedarfes an wissenschaftlichen Informationen und Literatur in der Einrichtung sind Voraussetzung für die effektive Arbeit und die Grundlage für die Propagierung wissenschaftlicher Ergebnisse aus der Fachliteratur.

Das bisher dargestellte deutet schon auf die Grundprinzipien des IWT Medizin hin. Die Befriedigung des Bedarfes an Wissenschaftsinformationen erfolgt in erster Linie durch ein dezentralisiertes Netz von zumeist kleineren Fachbibliotheken und Informationsstellen.

Sie vermitteln über ihre eigenen Möglichkeiten hinaus zentrale Leistungen des IWIM sowie der Medizinischen Bezirksbibliotheken (10), und für den hochspezialisierten Bedarf der Forschungsschwerpunkte, Leistungen von Leitstellen aus zentralen Forschungseinrichtungen sowie deren Fachbibliotheken (11).

Dem IWIM obliegt es nicht nur, das IWT Medizin nach einheitlichen Grundsätzen zu organisieren, die Informationseinrichtungen und die medizinischen Fachbibliotheken methodisch anzuleiten und ihre Tätigkeit zu koordinieren, sondern auch Leistungen für die medizinische Forschung und das Gesundheitswesen direkt oder im Rahmen des Netzes zu erbringen. Beispiele dafür sind:

- die Erarbeitung der Informationen für leitende Kader in verschiedenen Formen - vorrangig synthetische Informationen - einschließlich der Informationen für die Forschungsleitung
- Durchführung von Recherchen in AIS. 1985 wurden beispielsweise über 2 000 retrospektive Recherchenanforderungen und SIV - Profile unter Nutzung der Systeme MEDLARS und medizinrelevante Magnetbanddienste des VINITI befriedigt
- Bereitstellung von Kopien von wissenschaftlichen Arbeiten durch Einsatz der Xerokopie- und Mikrofichestechnik. Dieser Bereich wird sicher im Institut qualitativ verbessert, wenn in den Jahren 1987/88 die gegenwärtig im Bau befindliche zentrale Zeitschriftenbibliothek ihre Leistungen in das Netz einpeisen kann.

- Herausgabe von Informationsmitteln, wie der analytischen Zeitschriftenbibliographie, die im Zusammenhang mit den Arbeiten zu MEDINFORM, dem internationalen Zweiginformationssystem für Medizin im RGW, erstellt wird (12), und gedruckte Zentralkataloge, wie dem für Zeitschriften und Periodika (13).

Auf zentraler Ebene wird gegenwärtig der Aufbau einer medizinischen Zentralbibliothek geplant. Sie soll im Rahmen der Charite, dem berliner Universitätsklinikum, in den 90er Jahren entstehen.

Auf bezirklicher Ebene wurde 1975 mit dem Aufbau medizinischer Bezirksbibliotheken begonnen. Heute verfügen fast alle Bezirke über diesen Bibliothekstyp. Die Medizinischen Bezirksbibliotheken erbringen neben Leistungen für ihre ~~frühere~~ Einrichtung solche für das bezirkliche Netz (Literaturbereitstellung, Vermittlung von Informationsleistungen, bezirklicher fachlicher Zentralkatalog, usw.) und organisieren die Gemeinschaftsarbeit im Territorium auf staatlicher Ebene. Die wichtigsten Kennziffern (Ausleihen, Bestandsaufbau, Kopienbereitstellung usw.) zeigen einen deutlichen Leistungsanstieg. Im Zeitraum von 1982 - 1985 stiegen die Leistungen der Medizinischen Bezirksbibliotheken um fast 30 %.

Auf einen ähnlichen Leistungszuwachs können die Fachbibliotheken der Forschungsinstitute aus dem Bereich des Ministeriums für Gesundheitswesen verweisen.

Dennoch - gemessen am nationalen Forschungsprofil - gibt es in diesem Teil des Leistungsangebotes im IWT Medizin noch zu große Disportionen, deren Minderung zu den Schwerpunktaufgaben der nächsten Jahre zählt. Quantitativ hat sich das IWT Medizin wie folgt entwickelt:

<u>Jahr</u>	<u>Anzahl der Strukturelemente</u>
1962	352
1973	383
1981	423
1984	444

Die Entwicklung ist vor allem^m auf den Ausbau der territorialen Komponente zurückzuführen. Sie ist über Proportion gewachsen.

Gleichzeitig ist die Zahl der Bibliotheken in den Universitäten durch leistungsorientierte Konzentration zurückgegangen. Der Anteil der Informationsstellen beträgt 10 %.

Besonders in einem dezentralisierten System, wo die Vermittlungsfunktionen von Leistungen eine große Rolle spielen, ist der enge Kontakt zwischen den Bibliotheken und Informationseinrichtungen ein wichtiges Element. Deshalb werden jährlich Seminare für leitende Kader im IWT Medizin organisiert. 1985 fand die 15. Veranstaltung in dieser Reihe statt. Schwerpunkte der Seminare sind der Erfahrungsaustausch und die Weiterbildung. Zu speziellen Fragen werden Arbeitsgruppen gebildet, die zum Teil mehrfach zwischen den Jahresseminaren zusammenkommen. Auf gesellschaftlicher Ebene wird die Zusammenarbeit der Bibliothekare und Informatoren durch die Sektion Medizinische Bibliotheken im Bibliotheksverband der DDR gefördert. Diese Stufe der Zusammenarbeit, auf der eine Reihe von Gemeinschaftsunternehmen - wie das Leistungs- und Adressenverzeichnis der Mitgliedseinrichtungen im IWT Medizin (14) - seit Jahren realisiert werden reicht gegenwärtig bei Anforderungen im Bereich des Bestandsaufbaues (infolge der Preissteigerungen bei medizinischen Periodika aus kapitalistischen Ländern) und der Literaturbereitstellung nicht mehr aus. Deshalb ist in diesen Fragen zur Koordinierung und verbindlichen Abstimmung auf staatlicher Ebene übergegangen worden. In den letzten 4 Jahren konnte dadurch eine Erweiterung erzielt werden. Der Zentralkatalog der ausländischen medizinischen Periodika weist gegenwärtig 2 800 Titel aus. Das sind etwa 250 mehr als 1973. Gleichzeitig wurde versucht, das Minimum an Zeitschriften und Informationsmitteln für Medizinische Bezirksbibliotheken (15) schrittweise zu realisieren, um die überregionale Literaturbereitstellung von solchen Titelanforderungen zu entlasten.

Darüber hinaus wurde versucht, Bestandsaufbau und Literaturbereitstellung für das Netz zu koppeln. Ergebnis ist ein abgestimmtes Programm der Bereitstellung von Kopien über Xerokopie und Mikrofiches, das in der Broschüre "Quellenbereitstellung im IWT Medizin, Zeitschriftenaufsätze" zusammengefaßt ist. Die Broschüre enthält Titel, aus denen Kopien von Aufsätzen vom Nutzer direkt gegen

eine Gebühr bestellt werden kann. Bei der Zusammenstellung des Programmes wurden sowohl Inhaltsverzeichnisdienste des IWIM, die in medizinischen Zeitschriften publiziert werden, als auch die Literaturbereitstellung zu den AIS, deren Nutzung ansteigt, berücksichtigt.

Eine nützliche Ergänzung stellt die Zusammenarbeit im Rahmen von MEDINFORM bei dieser Form der nationalen Literaturversorgung dar. Sie bezieht sich vor allem auf "graue Literatur" und Beiträge aus Periodika, die in der DDR nicht vorhanden sind.

Für diese spezielle Form der Literaturbereitstellung im IWT Medizin wurde eine Netzkostenrechnung entwickelt, um möglichst die kostengünstigste Bereitstellungsform der Literatur herauszufinden. Sie bezieht die zur Anwendung kommenden technischen Verfahren mit ein und zeigt im Zusammenhang mit der Häufigkeit von Anforderungen die optimale Lösung für das Netz an. Aber nicht nur die Fragen der Literaturbereitstellung erfordern zukünftig weitere Koordinierungsmaßnahmen im Netz. So geht es in den nächsten Jahren um den Einsatz abgestimmter Technologien, den paßfähigen EDV - Einsatz u.v.v.m. Dabei wird die Zusammenarbeit mit dem nationalen Verlagswesen (Cataloging in publication usw.) ausgebaut und die internationale Zusammenarbeit mit den sozialistischen Partnerinstituten und im Rahmen von MEDINFORM steigende Bedeutung erlangen. Neben den bisherigen Schwerpunkten in der internationalen Zusammenarbeit der sozialistischen Länder, Entwicklung von Informationssystemen und die gegenseitige Unterstützung in der Literaturbereitstellung, werden zukünftig auch die gemeinsame wissenschaftliche Tätigkeit so auf den Gebieten der Scientometrie oder der Entwicklung von Fakteninformationssystemen eine größere Rolle spielen, deren Ergebnisse zur Steigerung der Leistungskraft im IWT Medizin beitragen werden.

Literatur

- 1) errechnet nach dem Statistischen Jahrbuch 1972 der Deutschen Demokratischen Republik. - Berlin, 1972 und Das Gesundheitswesen der DDR 1985. - Berlin, 1985

- 2) Das Gesundheitswesen der DDR. a.a.O. S. 316.
- 3) errechnet nach dem Statistischen Jahrbuch 1972 der Deutschen Demokratischen Republik und Weitere Kliniken und Ambulatorien.
in: Neues Deutschland. Ausgabe B. vom 01,04,1986, S. 2
- 4) ebenda
- 5) errechnet nach dem Statistischen Jahrbuch 1971 der Deutschen Demokratischen Republik und Jeder zweite Arzt ist Allgemeinmediziner.
in: Berliner Zeitung. vom 01,04,1986, S. 2
- 6) Das Gesundheitswesen der DDR 1985. a.a.O.
- 7) Weitere Kliniken und Ambulatorien, a.a.O.
- 8) ebenda
- 9) Anordnung Über die Ordnung der Planung der Volkswirtschaft der DDR 1986 - 1990. vom 07,12,1984. Teil I - Planung von Wissenschaft und Technik.
GBI DDR. - Sonderdr. Nr. 1190 vom 01,02,1985
- 10) Grundsätze für den Auf- und Ausbau Medizinischer Bezirksbibliotheken (MBB) vom 01,07,1975.
in: DDR-Med.-Rep., Berlin, 4(1975) 9, S. 848 - 851.
- 11) Richtlinie über die Aufgabenstellung und Arbeitsweise der medizinischen Fachbibliotheken und Informationseinrichtungen in den dem Ministerium für Gesundheitswesen unterstellten Einrichtungen vom 16,03,1984.
in: DDR-Med.-Rep., 13(1984) 6, S. 381 - 384.
- 12) Medizinische Fachbibliographie der DDR : Zeitschriftenaufsätze / Institut für Wissenschaftsinformation in der Medizin. - Berlin

- 13) Wo sind welche? Ausländische Zeitschriften der Medizin und ihrer Grenzgebiete in den medizinischen Einrichtungen und wissenschaftlichen Bibliotheken der DDR seit 1973. - 7. Aufl., - Berlin, 1981
- 14) Medizinische Bibliotheken und Informationsstellen in der DDR/
Hrsg: Inst. für Wissenschaftsinformation in der Medizin (IWIM).
- 5., Bearb. Aufl. - Berlin, 1984. - S. 204
- 15) Zeitschriften- und Informationsmittelminimum für Medizinische Bezirksbibliotheken.
DDR-Med.-Reo., 14/1985)4, S. 227 - 256

Az orvostudományi információ- és könyvtárügy az NDK-ban
1986-ban

Horst SONNTAG

Institut für Wissenschaftsinformation in der Medizin
Berlin

Az orvostudományi információ- és könyvtárügy az NDK-ban része mind a műszaki-tudományos információrendszernek, mind az NDK általános könyvtári rendszerének.

Ami megkülönbözteti, az az egészségügygel, a jólétüggyel valamint az orvostudományi kutatásokkal való kapcsolata, feladatai és a szolgáltatásai iránti igényeket ui, az orvostudományi kutatások, a képzés és továbbképzés és az orvosi gyakorlat határozzák meg. Ezért az orvostudományi információ és könyvtárügy (az IWT) fejlődéséért az Egészségügyi Minisztérium a felelős, az orvosi információ vezető intézménye, az IWIM pedig az Egészségügyi Minisztérium főhatósága alá tartozik.

Az információ- és könyvtárügyet az orvostudományi kutatásokkal és az egészségügy más területeivel együtt kell megtervezni, hogy az egészségügy dinamikus fejlődésével és az orvosi kutatások iránti megnövekedett igényekkel idővesztés nélkül megfelelő mennyiségben és minőségben összhangban legyen és hogy újabb lehetőségek tervezéséhez módszertani útmutatásokat és javaslatokat tudjon tenni. Az egészségügyi intézményeknek a lakosság részéről tanúsított intenzívebb igénybevétele megkívánja, hogy a könyvtári és információ intézményeket megfelelő technikával szereljék fel a hogy szolgáltatásaik választéka megfelelő legyen.

Hogy az orvostudományi információnek milyen mennyiségű és minőségű igényeket kell kielégítenie, néhány olyan adat mutatja meg, amelyek az NDK egészségügyének és jóléti ügyének utolsó éveire jellemzők.

Az egészségügyi és az orvostudományi kutatás anyagi és személyi befektetése az utóbbi 15 évben jelentősen megnöttek. Az NDK népgazdaságában alkalmazottaknak kb 6%-a dolgozik az egészségügyben és a jólétügyben. 1970-1984 között a munkatársak száma 152.400 fővel nőtt /1/.

számuk ma 522.000 /2/. Ez 41,3 %-os növekedés. Hogy az egészségügynek és a jólétügynek csak e mennyiségi növekedése milyen következményekkel jár, az az orvosok számának növekedéséből is kitűnik. 1985 végén az orvostudományi információs szervezetnek 10.000-zel több orvost kellett információval ellátnia, mint 1971-ben /3/. A fogorvosok száma u.e. idő alatt 4500-zal nőtt /4/. Ma minden 440 lakosra jut 1 orvos.

A társadalmi szükségleteknek megfelelően az egészségügy felsőfokú szakemberképzési rendszerében is változás következett be. Így pl. a 8500 általános orvos létszáma 1970-hez képest 2000-zel nőtt /5/.

Az a mennyiségi fejlődés, amely az egészségügy és a kutatás pénzügyi ráfordításaiban is megmutatkozik /1984-ben 11,8 milliárd márka/ /6/, lehetővé tettek az NDK egészségügyében egy sor minőségi fejlődést.

Az orvostudományi információ iránt támasztott követelmények közül a legfontosabbak a következők:

- a kerületi továbbképző központok fokozatos bevezetése (1984-től) az egészségügyi ellátásban dolgozó szakorvosok folyamatos továbbképzésének megvalósítására,

- az egészségügyi felsőfokú kérderek támogatása tudományos fokozatok elnyerésében (az egyetemi doktori fokozat kiegészítése a tudományok doktora fokozattal),

- az orvostudományi kutatásokba időnormák bevezetése, teljesítményre orientált anyagi elismeréssel, aminek egyenes következménye az automatizált információs rendszer intenzívebb felhasználása és a szakirodalom gyorsabb rendelkezésre bocsátása,

- az egészségügyi szakiskolákban az orvostudományi információ iránti nagyobb igények felkeltése,

- annak a gyakorlatnak az újra visszaállítása, hogy az orvostanhallgatók a 6. tanulmányi évet a betegség mellett töltsék,

- új szervezeti és szolgálati formák bevezetése a sürgősségi orvostudományban, mint amilyen pl. az 1976 óta bevezetett mentőszolgálat, amelyet ma 165 körzetben lehet igénybe venni /7/.

A fejlődésnek e tényezői beilleszkednek az egészségügy és a jólétügy történelmileg kialakult rendjébe. Az orvosok és más egészségügyi dolgozók többsége ma is az egészségügyi ellátásban dolgozik, a munkahelyeknek a szervezete a közigazgatási szervezethez igazodik

(megyék és körzetek). Ugyanez határozza meg az orvostudományi információ alapstruktúráját és fejlődési irányait is, amelyeket az utóbbi években határoztunk meg.

Az orvosi munka minőségi fejlesztésében meghatározó jelentőségű, hogy a kutatás eredményei bekerüljenek a gyakorlatba. Az NDK-ban az orvosi kutatás súlypontokban koncentrálódik. A nemzeti kutatási profilt egyedi kutatási tervek és feladatok egészítik ki s ezeknek is nagy jelentőségük van a kvalifikált orvosi munkában.

A fő kutatókapacitás a felsőfokú iskolák (az egyetemek és az orvostudományi akadémiák) kutatóintézeteiben, az egészségügyi szervezet és a Tudományos Akadémia kutatóintézetében összpontosul.

Ebből a helyzetből következik az orvostudományi információ második fejlesztési irányvonala, azaz, hogy munkájában tekintettel van a kutatások tartalmára. Ezért a vezető intézményekben (amelyek többségükben központi kutatóintézetek) információs-dokumentációs központokat hoztak létre olyan szakkönyvtárakkal, amelyeknek speciális gyűjtési feladatai vannak és felelősek hálózatuk irodalom- és információellátásáért. Így pl. a Munkaegészségügyi Intézet információs-dokumentációs központja felelős mintegy 18.000 (1985) Üzemegészségügyi munkatárs speciális információellátásáért (8), a Diabetikai Központi Intézet információs központja és szakkönyvtára ellátja speciális információkkal és a megfelelő szakirodalommal mind a fő kutatási témán dolgozókat, mind a gyakorló diabetológusokat.

Az orvostovábbképzés 6 orvostudományi egyetemen és 3 orvosi akadémián folyik, az utóbbiak is egészségügyi felsőfokú tanintézmények. Tanulmányai befejezése után minden orvos szakorvosi képesítést szerez az egyetemi klinikákon, kutatóintézetekben és területi továbbképző intézményekben (a megyei kórházakban). A továbbképző központok fentemlített hálózatán valósul meg a továbbképző rendszer az Orvostovábbképző Akadémia vezetésével.

Mindez nagy számú és magas minőségi követelményeket állít az orvostudományi információügy elé, anélkül, hogy mindennek szervezeti előzményei lettek volna.

Az orvostudományi információ iránti követelményeket, amelyek a legkülönfélébb igényekben (a tartalomjegyzék-szolgáltatástól a szakirodalmi szemlékig) nyilvánulnak meg, az alábbiak határozzák meg:

- az orvosi ellátás különféle formái, különös tekintettel a területi megoszlásra
- az egészségügyi szervezés és tervezés feladatai
- az orvostudományi kutatás fő irányjai és súlypontjai
- az orvostudományi képzés és továbbképzés.

Ez a sokféle igény volt a kiindulópontja annak, hogy létrehozzuk az információs intézetek és szakkönyvtárak hálózatát, ugyanakkor meguknak az igényeknek a vizsgálata is tárgyává lett az orvostudományi információnak; annál is inkább kell ezzel foglalkoznunk, mert a hálózatban folyó konkrét és egyre célzottabbá váló tervezés gyakran precízebben megfogalmazott követelményeket támaszt - különösen az általános orvos információ iránti igényei szempontjából, mint amelyek teljesítésére ma képesek vagyunk!

Az igénykutatástól, mint folyamatos feladattól függetlenül napi gyakorlatunkban sokrétű információs igénnyel találkozunk, amelyeknek az ellátása a maguk teljességében csak az információs intézmények és könyvtárak együttműködő és koordinált munkájával oldható meg sikeresen. Ezért törekedett az IWIM alapításának kezdete óta arra, hogy általa módszertanilag irányított hálózatot tervezzen és arra, hogy az orvostudományi információkat az egészségügy különböző intézményeibe bevigye. Ebben eredményeket is értünk el.

Működésünk első korszakában, a hetvenes évek elején főként olyan módszertani útmutatókat adtunk ki, amelyek a szolgáltatásokhoz szükséges létszámra és egyéb körülmények tervezésére vonatkoztak. Ezeket az útmutatókat elsősorban a hálózati dolgozóknak küldtük meg, de az állami vezetőknek is megküldtük.

A következő korszakban, az 1976-tól a nyolcvanas évek elejéig tartó években a módszertani útmutatások differenciáltabbak lettek, azaz másokat adtunk ki a hálózat területi könyvtárainak, amelyeknek fő feladata az egészségügyi ellátásban dolgozók ellátása, és másokat az orvosi kutatóintézeteknek. Ezzel egyidejűen tájékoztatót adtunk ki a mindenkori megyei vezetőknek (a megyei főorvosnak) és az intézeteknek. Ez a módszer bevált és ezért módosított formában az 1986-1990-ig terjedő öt éves tervünkbe is bevettük.

Ezzel egyidejűen sikerült az a tervünk is, hogy biztosítsuk bizonyos technikai eszközök beszerzésének pénzügyi feltételeit megyei kórházakban és kutatóintézetek információs intézményeiben és könyvtárakban. Így pl. a megyei orvosi könyvtárakat egységesen felszereltük Pentakta /R100/-sorokkal 1976-1978 között vagy elintéztük Rank xerox 3107 másológépek kölcsönzését a megfelelő importkellékek beszerzésével a kutatóintézetek, az orvosegyetemi könyvtárak, az orvosi-akadémiai ill. bizonyos megyei és egészségügyi kutatóintézetek számára.

A konkrét hálózatszervezés és az egészségügyi intézmények szervezésének fejlődési pontjaihoz való kapcsolódás újabb formája az volt, hogy felelős könyvtárosokból és informátorokból ad hoc munkacsoportokat képeztünk az új létesítményekben (megyei kórházakban), hogy ezzel biztosítsuk megfelelő szakkönyvtárak ill. információs állomások létrehozását s ezzel egyidejűen már elejétől kezdve biztosítsuk az elegendő munkaerőt, a lehetőség szerint jó munkakörülményeket és hogy a hálózatról és az orvostudományi információról kialakított elképzeléseinket keresztül tudjuk vinni.

Ez a módszer is bevált, még ha minden elképzelésünket nem is tudtuk valóra váltani. Azt mindenesetre elértük, hogy új építésű megyei kórházainkba orvosi könyvtárakat építettek. Erre például Schwerrin, Neubrandenburg, Frankfurt/O és Gera megyei kórházait hozhatjuk fel.

Az 1986-1990-es öt éves tervünkbe további direkt módszereket vettünk fel, egyúttal azt is elértük, hogy a tudományos információ ügyét az egészségügyi intézmények és a kutatóintézetek is felvették öt éves terveikbe. Hogy milyenek lesznek az eredményeink, azt csak a nyolcvanas évek végén fogjuk majd megtudni.

Az említett módszerek:

- az Egészségügyi Minisztérium által megyékre vonatkozó /"bezirkspezifische"/ útmutató kiadása arról, hogyan kell a területi információ- és könyvtárügyet kifejleszteni konkrét működési adatokkal és a területi információs hálózat kifejlesztésének súlyponti kérdéseivel,

- a tudományos információ iránti követelmények tervezésének egyértelmű rögzítése központi kutatási feladatokban, mint a Műszaki és

tudományos tervezési útmutató (Planungsordnung Wissenschaft und Technik) című állami tervezési előírás kiegészítése (9),

- a tervelőirányzatok bedolgozása az Egészségügyi Minisztériumhoz tartozó kutatóintézetek terveibe.

Vitán felül áll, hogy az orvostudományi információ ügye akkor fejlődik, ha egy központ fejleszti az információs hálózatot. De sok függ az információ bázisaitól, amelyek a klinikákon, a kutatóintézetekben és a kórházakban működő könyvtárak és információs állomások. Az olvasó és a könyvtárak ill. információs állomások munkatársai között kialakult közvetlen kapcsolat, az alapvető információk és szakirodalom iránti igények közvetlen kielégítése az intézményekben, feltételei az eredményes munkának a megalapozzák a szakirodalom tudományos információinak a propagálását.

Az eddig leírtak már utalnak az orvostudományi információügy alapelveire. A tudományos információ iránti igények kielégítése főként kis könyvtárak és információs állomások decentralizált hálózata révén valósul meg. Ezek, lehetőségeik szerint közvetítik az IWIM és a megyei orvosi könyvtárak szolgáltatásait (10), a kiemelt kutatási témákkal összefüggő erősen specializált igényeket pedig központi kutatóintézetek információs központjaitól ill. szakkönyvtáraitól kapott szolgáltatásokkal elégítik ki (11).

Az IWIM-nek azonban nemcsak az a feladata, hogy az orvostudományi információt egységes elvek alapján megszervezze, az információs intézményeket és az orvosi szakkönyvtárakat módszertanilag irányítsa, hanem az is, hogy az orvostudományi kutatás és az egészségügyi ellátás számára szolgáltatásokat hozzon létre illetve, hogy ilyeneket a hálózattal létrehozasson. Ilyenek például:

- a különböző információs szolgáltatások vezető káderek számára
- különös tekintettel az információ-szintézisekre - ezek között is a kutatásirányításhoz szükséges információadásra,

- a számítógépes információkeresés: 1985-ben pl. 2000 retrospektív irodalomkutatás és szelektív információszétsugárzás iránti igényt elégítettünk ki a Medlars adatbázisból és a VINITI orvostudományi magnesszelegjairól,

- másolatszolgáltatás tudományos munkákról xerokópia és mikro-fiche-technika segítségével. Ez a szolgáltatás bizonyára fejlődni fog minőségileg, amikor a jelenleg épülő központi folyóiratkönyvtár 1987-88-ban már nyújtani tudja a hálózatnak a szolgáltatásait,

- információ segédanyagok kiadása, mint pl. az analitikus folyóiratbibliográfia, amelyet a Medinformnak, a KGST orvostudományi szakágazati rendszerének készülő munkákkal kapcsolatban fogunk kiadni (12) és nyomtatott folyóirat- és periodika lelőhelyjegyzékek (13).

Központi fórumokon tervezik egy központi orvostudományi könyvtár építését a Charitéban, a berlini egyetemi klinikai tömbben a kilencvenes években.

1975-ben a megyékben megindult a megyei orvosi könyvtárak építése. Ma szinte minden megyében megvan ez a könyvtártípus. A megyei orvosi könyvtárak, emellett, hogy fenntartó intézményüknek nyújtanak szolgáltatásokat, ugyanilyeneket megyei hálózatuknak is adnak (kölcsonzés, információs szolgáltatások közvetítése, megyei központi katalógusok létrehozása stb.) és központi előírások szerint szervezik a területi együttműködést. A fontosabb mutatószámok (kölcsonzés, állománybeszerzés, másolatszolgáltatás stb.) a szolgáltatások határozott emelkedését mutatják. 1982 és 1985 között a megyei könyvtárak szolgáltatásai csaknem 30 %-kal emelkedtek. Hasonló szolgáltatás-fokozódást tudnak a kutatóintézeti könyvtárak is felmutatni.

Ennek ellenére - a nemzeti kutatási profilokhoz hasonlítva - az orvostudományi információk szolgáltatásában még nagy egyenlőtlenségek vannak, amelyeknek csökkentése a következő évek súlyponti feladata.

Az orvostudományi információ mennyiségileg a következőképpen fejlődött:

Év	A szervezet elemeinek száma
1962	352
1973	383
1981	423
1984	444

A fejlődés elsősorban a területi intézmények létrejöttére vezethető vissza. Ezek aránytalanul fejlődtek. Ezzel egyidejűen az egyetemi klinikák könyvtárainak száma, a szolgáltatások koncentrációja miatt csökkent.

Az információs állomások aránya 10%.

Az olyan decentralizált hálózatban, ahol a szolgáltatások közvetítésének különösen nagy a szerepe, igen fontos a könyvtárak és az információs intézmények közötti szoros kapcsolat. Ezért évente szervezünk vezető információs és könyvtári szakemberek részére szemináriumokat. 1985-ben tartottuk a 15-et. E szemináriumok központi témái a tapasztalatcsere és a továbbképzés területéről valók. Speciális kérdések megvitatására munkacsoportokat képeztünk, amelyeknek egy része két szeminárium között többször is ülésezik. A könyvtárosok és informátorok együttműködését társadalmi szervezetként az NDK Könyvtáregyesületének orvosi könyvtári szekciója mozdítja elő. Az együttműködésnek ebben a formájában számos közös vállalkozás született, mint pl. az orvosi információs intézmények címjegyzéke és szolgáltatásainak jegyzéke (14) amelyeket évente kiadnak. A társadalmi együttműködés azonban a jövőben az állományépítés területén már nem realizálható a kapitalista országokból származó folyóiratok áremelkedése miatt. Ugyanez a helyzet a kölcsönzésben is. Ezért ezekben a kérdésekben a koordináció és az ezzel kapcsolatos összehangolás állami feladattá vált. Az utóbbi 4 évben ennek folytán választékszálesedést értünk el. A külföldi orvosi folyóiratok központi katalógusában jelenleg 2800 fűléség van, kb 250-nel több, mint 1973-ban. Ezzel egyidejűen megkíséreltük annak a megállapítását, mi a folyóiratoknak és az információs eszközöknek az a minimuma, amivel megyei orvosi könyvtáraknak rendelkezniük kell (15) és ezt lépésről lépésre megvalósítottuk, hogy tehermentesítsük a megyéken túli kölcsönzést. Az állományépítés és a kölcsönzés rendjét a hálózatban szabályoztuk. Az eredmény olyan egyeztetett program lett, amelyben a xerokópiák és a mikrofichek szolgáltatásán volt a hangsúly. A programot brosúra formájában meg is jelentettük ("Quellenbereitsstellung im IWT Medizin. Zeitschriftenaufsätze"). Ebben azokat a folyóiratcímeket soroltuk fel, amelyekből a cikkek kópiáit a felhasználó megrendelheti.

A program összeállításakor arra is tekintettel voltunk, hogy az IWIM által összeállított folyóirat-tartalomjegyzékeket hazai folyóiratokban közzétegyük, emellett a számítógépes szolgáltatás terjesztésére is gondoltunk, az igények iránta egyre nőnek.

A nemzeti keretekben folyó szakirodalom-beszerzést hasznos módon egészíti ki a Medinform rendszer keretében folyó együttműködés. Ez elsősorban a "szürke irodalomra" vonatkozik valamint olyan periodikákra, amelyek az NDK-ban nincsenek meg.

A szakirodalom rendelkezésre bocsátásának e speciális formájában az IWIM-ben a hálózat számára pénzügyi számításokat végeztünk, hogy megtaláljuk az irodalom rendelkezésre bocsátásnak legolcsóbb módjait. Igénybe vesszük a rendelkezésre álló technikai lehetőségeket és tekintetbe vesszük a leggyakoribb igényeket és ezután adunk javaslatokat a hálózatnak. További koordinációs intézkedéseinket azonban nemcsak a szakirodalom rendelkezésre bocsátása követeli meg a hálózatban. Ugyanezt követeli meg a következő években bizonyos technológiák bevezetése is: Ezzel egyidejűen megszervezzük az együttműködést a nemzeti kiadó-vállalatokkal is (Cataloging in publication stb.) és a nemzetközi együttműködés a szocialista országokkal a Medinform keretében fokozódó jelentőséget kap. A szocialista országok nemzetközi együttműködésének eddigi súlypontjai mellett, mint amilyenek: az információs rendszerek létrehozása, az irodalom rendelkezésre bocsátásának kölcsönös támogatása, nagyobb szerepet fog játszani a közös tudományos együttműködés pl. a scientometria területén vagy a faktográfiai információs rendszerek kifejlesztésében, azt fogják eredményezni, hogy az IWIM teljesítőképessége nagyobb lesz.

Horst SONNTAG:

Medical information and library science in
the GDR during 1986

Increased financial means in health care and research are spent in the GDR (in 1984: 11,8 billion) and permits development of medical information system. Various forms of medical care, its regional distribution, organization and planning, crucial points of research, training have to be considered. These manifold requirements led to the establishment of the information and library network, center of which is the IWIM. Leading during the first years was based on methodological guidelines for basic services, planning of libraries, their staff and equipment. Later, these uniform guidelines were replaced by more differentiated instructions. Namely, different types of institutions evolved from the 440 libraries and information centers, including from territorial libraries through to libraries of research institutes. The district health officers were always informed on the state of the libraries. The method was found serviceable and was integrated in the seventh five-year plan. The libraries were equipped (libraries of regional hospital and research institutes) with a Pentacta microfiche-chain and lending service by means of Xerox 3107 device has been made available. Good results were specialists to cope with ad hoc tasks. They advise the leaders of the maintaining institution on the structure, internal arrangement, installation, services to be introduced, as well as the staff required to meet tasks. These requirements have been fulfilled with success at the County Hospitals of Schwerin, Neubrandenburg, Frankfurt/O., and Gera.

New methods concerning the development of regional information and librarianship will be issued by the Ministry of Health. Information plan will be integrated in the plans of research institutes belonging to the Ministry of Health.

Services of IWIM include among others information supply of leading cadres the most popular being information synthesis. Computer based literature retrieval is of increasing demand. In 1985 2000 retrospective literature searches, as well from Medline data-base and magnetic tapes of VINITI have been fulfilled. Microfiche services will be highly improved by 1987/88. at the time the central library of periodicals will be built.

Хорст Зоннтаг:

Научно-медицинское информационное и библиотечное

дело в ГДР в 1986 г.

В ГДР все большие суммы денег расходуются на здравоохранение и медицинские исследования /так в 1984 г. было израсходовано 11,8 млрд. марок/, что дает возможность развитию также и научно-медицинского информационного дела. Нашей организации необходимо принимать во внимание различные формы врачебного обеспечения, территориальное распределение, задачи организации и планирования, направление научных исследований, необходимость подготовки и переподготовки специалистов. Эти многосторонние требования привели к созданию сети информационных институтов и библиотек, центром которых является ИВИМ.

В первые годы направляющая деятельность института осуществлялась посредством методического справочника, в котором сообщались данные об основном обслуживании: как необходимо планировать библиотеку, какие кадровые и материальные условия необходимы для этого. Позже этот единый /унифицированный/ справочник сменили более дифференцированные. Примерно из 440 библиотек и информационных институтов развились учреждения различных типов - от областных библиотек до библиотек при исследовательских институтах. О положении библиотек всегда были информированы также областные руководители здравоохранения. Этот метод оправдался и был включен также в седьмой пятилетний план. Удалось библиотеки областных и исследовательских институтов оснастить цепью Пентакта микрофиш и сделать для них возможным брать на прокат

множительную машину Ранк ксерокс.

Хороший результат дала организация групп для разовых заданий, членами которых были хорошо подготовленные библиотекари и информаторы. Они консультировали руководителей подведомственных учреждений по вопросам строительства библиотечных установок, их внутренних разделов, оборудования, планируемых служб и необходимого для этих целей персонала /штатов/. В этом плане хороших результатов достигли в областных больницах Шверина, Нейбранденбурга, во Франкфурте на Одере и в Гере.

Наш новый метод: Министерство здравоохранения будет издавать указания для областей, как необходимо развивать территориальное информационное и библиотечное дело. Информационный план будет включен в планы подведомственных Министерству здравоохранения научно-исследовательских институтов.

Некоторые службы ИВИМ: информационная служба для руководящих кадров, из которой самой популярной является информация-синтез. Машинный поиск спецлитературы становится все более популярным, так в 1985 г. было произведено 2000 машинных ретроспективных поиска спецлитературы и осуществлено распространение информации из базы данных Medline и научно-медицинских магнитных лент московского ВНИИМИ. Служба обеспечения микрофишами только сможет действительно развиваться, когда в 1987-1988 гг. будет построена центральная библиотека периодики.

xx

K ö n y v t á r o s a i n k f r j á k

xx

A Mátrai Állami Gyógyintézet orvosi könyvtéről

GULÁCSI Józsefné

Főigazgató-főorvos: dr. Nagy György

Mátraháza

Intézetünk és ezen belül az orvosi könyvtár kb. 700 méter magasságban a Mátrában található, Gyöngyöshöz 14 km távolságra. Tbc szanatóriumnak épült, 1932-ben nyitotta meg kapuit. A hatvanas évektől már nem csak a tbc-t, hanem a tüdő egyéb betegségeit is gyógykezelték, majd 1980-ban az intézet általános szanatóriummal alakult át. Ugyanekkor történt meg az integráció a másik két mátrai gyógyintézettel, a kékestetői és a parádfürdőiével.

Így jelenleg az intézet neve: Mátrai Állami Gyógyintézet, amely három egységből áll; Mátraházai Egység, Parádfürdői Egység és Kékestetői Egység.

Mindhárom egységben megmaradt önállóan az orvosi könyvtár.

A kékesi és parádi egységben 1-1 orvos kezeli a könyvtárt társadalmi munkában, a mátraházi egységben, miután itt a legnagyobb és legrégebbi az állomány, egy középfokú könyvtárosi képesítéssel rendelkező, rész-foglalkozású könyvtáros van.

A három kis könyvtár, amelyek az országos szakkönyvtári hálózat apró láncszemei, kölcsönösen, egymást segítve működik.

Kékestetőn 1962-ben alakult a könyvtár, 1978-tól önálló helyisége van, a helyben olvasás és kölcsönzés lehetősége megteremtődött.

Fő gyűjtőköre: általános belgyógyászat, endokrinológia és aspecifikus pulmonológia.

Állománya: 1050 kötet könyv.

A könyvtárba jelenleg 8 tőkés folyóirat jár.

A Parádafürdői Egységben 1953-ban nyílt meg az orvosi könyvtár. Önálló helyisége van, fő profilja a gastroenterologia és általános belgyógyászat.

Állománya: 1410 kötet könyv, 681 kötet folyóirat.

Jelenleg 4 tőkés folyóirat megrendelését igazolták vissza.

A métraházi orvosi könyvtár komolyabb múltra tekinthet vissza. Az állomány építése már a 30-as években elkezdődött. Ebben az időben még inkább ajándékozás útján került a könyvek nagyobb része a könyvtárba, de a folyóiratok már beszerzés útján. Neves külföldi folyóiratok jértek az intézet indulása óta, ezenkívül az Orvosi Hetilap, a Népegészségügy, a Magyar Röntgen Közlöny.

Az igazi könyvtárosi munka a 50-es évek közepétől kezdődött. Ez idő óta már állandóan volt egy részfoglalkozású könyvtáros. A könyvtárterem 70 m²-es, nagyon szép, reprezentatív helyiség, kényelmes fotelokkal, asztalokkal. Az állomány kb. egyharmada szabadpolcokon, itt található. Ehhez az olvasóteremhez kapcsolódik egy 16 m²-es helyiség, beépített könyveszekrénnel, kartotékeszekrénnel, íróasztallal. Itt bonyolódik a könyvtári adminisztráció. Tartozik a könyvtárhoz még egy helyiség, tulajdonképpen könyvraktár, ahol az állomány nagyobb részét tároljuk, viszonylag könnyen hozzáférhető módon.

Az intézetben mindig komoly továbbképzés és tudományos munka folyt és jelenleg is folyik, ehhez elengedhetetlenül szükség van a könyvtár állandó fejlődésére.

Könyvtárunk közvetlenül a főigazgató főorvoshoz tartozik, aki a gyógyításhoz és a tudományos munkához szükséges szakkönyvek beszerzéséhez hathatós segítséget nyújt.

A könyvtár állománya: 2130 kötet könyv

1605 kötet bekötött folyóirat

480 egyéb dokumentum (különlényomatok
xerox másolatok).

A könyvtár főgyűjtőköre 1980-ig a tüdőgyógyászat volt, azóta a belgyógyászat. Természetes, hogy a legfontosabb általános művek, lexikonok, kézikönyvek az orvostudomány minden szakágazatából megtalálhatók. A magyar nyelvű irodalmon kívül régebben német, francia és orosz

nyelvű műveket is szereztünk be, most egyre inkább az angol nyelvű irodalom lép előtérbe.

Az állomány építésére jelenleg nagyon kevés pénz áll rendelkezésre, könyvre évi 15.000,-Ft. A folyóiratok beszerzése szempontjából valamivel jobb a helyzet. 12 tőkés folyóiratot járattunk kb 90.000,-Ft értékben, 5 népidemokratikus országbeli és 32 magyar folyóiratot.

A külföldi folyóiratok közül 7 általános belgyógyászati, 3 tüdőgyógyászati, 2 tüdőgyógyászati referáló, 4 laboratóriumi és 1 allergiológiai tematikájú.

A folyóiratokat évente köttetjük.

Az állományt szerzői betűrendes, tárgyszavas, szak-, folyóirat- és személyi katalógusok tárják fel. A katalóguscédulák bibliográfiai leírásai már az új szabvány szerint készülnek.

A könyvtár nyitvatartása a helyi igényeknek megfelelően alakult. A könyvtárat naponta a reggeli és délutáni órákban lehet látogatni. Helyben olvasási lehetőség is van, de a lexikonok és szótárak kivételével inkább a kölcsönzés a jellemző. Folyóiratokat éppúgy kölcsönzünk, mint könyveket.

Intézetünk valamennyi orvosa tagja a könyvtárnak, valamint a gyógyszerészek és a laboratóriumi diplomások is. Ezenkívül igyekszünk az egyéb diplomások (műszakiak, jogász, gazdasági szakemberek) igényeit is kielégíteni. A középkádereknek csak kis része rendszeres könyvtárlátogató. Csak alkalmi segítséget kérnek egy-egy vizsga, vagy pályázat kapcsán. Az igazsághoz tartozik, hogy sajnos nagyon kevés olyan dokumentuma van a könyvtárnak, amit ők is tudnának használni. 1985 folyamán 2085 alkalommal kölcsönöztünk folyóiratot és 310 könyvet. Ezen kívül tartós használatra a laboratóriumba 173 kötet könyvet, a gyógyszerértárba pedig 59-et adtunk. A laboratóriumi folyóiratokat megérkezésük után azonnal megkapják a laboratórium dolgozói, ugyanez a szokás a gyógyszerértári folyóiratokkal is. Néhány folyóiratot az Egységek között körözzünk.

Könyvtárközi kölcsönzés keretében 54 esetben kértünk különféle dokumentumokat, tőlünk 16 alkalommal kértek. Irodalomkutatásban 8 esetben nyújtottunk segítséget.

A könyvek beszerzését és a folyóiratok megrendelését a könyvtáros végzi a főigazgató-főorvossal előzetesen megbeszélve. A könyvtár a lehetőségekhez képest igyekszik minden segítséget megadni a könyvtár látogatóinak, hogy a gyógyítás érdekében kifejtett szakmai és tudományos munkához szükséges dokumentumok elérhetők legyenek. Ez egyre nagyobb erőfeszítést kíván, mivel állományunk egy része már elavult, selejtezésre szorul, anyagi eszközeink pedig igen szerények. Az ilyen kis könyvtárnak, mint a miénk, egyre nagyobb szüksége van az együttműködő könyvtárak segítségére.

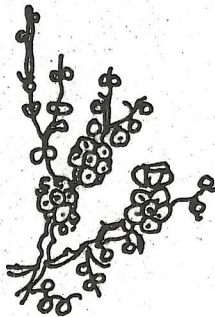
Nagy vonalakban leírtam mindazt, ami intézetünk orvosi könyvtárát és munkáját jellemzi. Az orvosi szakkönyvtárak sorában igen szerény helyet foglal el, de a gyógyító munka szakmai színvonalának emeléséhez talán a mi könyvtárunk munkája is hozzájárulhat, ha munkánkat lelkiismeretesen végezzük.

Maria GULÁCSI:

The medical library at the State Sanatoria
in the Mátra

The sanatoria in the Mátra, the highest mountains in Hungary, have been established formerly for the care of tuberculosics. In latter years however they rather provide health care of patients with internal diseases. The three institutions in the mountains - Parád-fürdő, Kékes, and Mátraháza - dispose each of a medical library. These small libraries, holdings of which do altogether not exceed the 10.000 units are in close cooperation. Purchase of books has been reduced in latter years due to the price increase of journals. The specific periodical literature meets the aims of research and therapy. Nevertheless, the small library is a moderate, though reliable link of the 200 libraries of the medical library network.

Мария Гулачи:

О медицинской библиотеке Государственного лечебного
института г.Матра.

В самой высокой гористой местности Венгрии - в Матрах был выстроен традиционный санаторный комплекс для больных туберкулезом, который в последние годы стал иметь скорее терапевтический профиль. В горном массиве действуют три учреждения: Парадфюрдо, Кекеш и Матрахаза. В каждом из этих единиц имеется небольшая медицинская библиотека, но они тесно сотрудничают между собой. Их фонды невелики и в общности не составляют более 10 тыс. библиографических единиц, однако библиотеки получают специализированную периодику, которая соответствует лечебным и исследовательским целям. На книги, из-за повысившихся за последнее время цен на периодику, хватает меньше ассигнований, чем раньше. Маленькая библиотека является скромным, но надежным звеном в сети венгерских медицинских библиотек, насчитывающей 200 единиц.

Az UNISIST rendszerről

KOVÁCS Katalin

Országos Orvostudományi Információs Intézet és Könyvtár
Budapest

A tudományos tájékoztatás nemzetközi szintű összefogására és fejlesztésére az UNESCO, az ENSZ oktatási, tudományos és kulturális kérdésekkel foglalkozó szervezete a Tudományos Egyesületek Nemzetközi Tanácsával, az ICSU-val közösen, hosszú távú, az egész világot átfogó tudományos és műszaki információs programot dolgozott ki UNISIST néven /World Information System for Science and Technology/. Az UNISIST alapvető célkitűzései:

- a/ a kormányok, nemzetközi szervezetek és információs intézmények munkamegosztásra és együttműködésre irányuló kezdeményezéseinek elősegítése és koordinálása;
- b/ a tudományos és műszaki információ fejlesztésének támogatása és hatékony nemzetközi akciók végrehajtása;
- c/ tudósok, mérnökök és más szakemberek publikált információkhoz való hozzáféréseinek elősegítése;
- d/ a fejlődő országok segítése tudományos és műszaki információk iránti igényük kielégítésében;
- e/ információs rendszerek és intézmények világméretű rugalmas és önkéntes együttműködésre alapozott hálózatának kiépítése.(1)

Az UNISIST erőfeszítései arra irányulnak, hogy a nemzetközi információcserével kapcsolatos programokat, eljárásokat nemzetközi szinten szintetizálni lehessen. Alapelveihez tartozik az információk cseréjének akadálytalan biztosítása, a rendszerek kompatibilitásának és együttműködésének elősegítése, nemzetközi szintű szabványok, útmutatók kialakítása.

Az UNISIST program végrehajtásáért az UNESCO már eddig is sokféle intézkedést tett. Többek között irányelveket, szabályzatokat és egyéb segédleteket dolgozott ki az információs folyamatok egységesíté-

sére, nemzetközi intézményeket hozott létre az információs rendszerek tevékenységének racionalizálására, együttműködésük elősegítésére.(2)

A nemzetközi méretű program végrehajtása csak fejlett nemzeti rendszerek közreműködésével valósítható meg. Az UNISIST keretében ezért fokozott figyelmet kell fordítani az egyes tagországok információs infrastruktúrájának, az információs forrásoknak és szolgáltatásoknak fejlesztésére, az információs szakemberek és a felhasználók képzésére.(3)

A második UNISIST kormányközi konferencián leszögezték, hogy "a tudományos és műszaki információ nemzeti és nemzetközi erőforrás; a tudományos és műszaki haladás nagymértékben függ a forráshoz való hozzáféréstől és annak hatékony kihasználásától; a gazdasági-társadalmi és kulturális információkkal együtt a tudományos és műszaki információ a fejlődési folyamat meggyorsításának egyik fő tényezőjét képezi".(4)

Az UNISIST rendszerben különösen fontos szerep jut a tájékoztatás- és könyvtárügyet képviselő nemzetközi szervezeteknek. A Könyvtáros Egyesületek és Intézmények Nemzetközi Szövetsége, az IFLA (International Federation of Library Associations and Institutions) -együttműködve más nemzetközi szervezetekkel, pld. a Nemzetközi szabványosítási szervezettel, az ISO-val - több nagy jelentőségű programot dolgozott ki az UNISIST eszméinek, alapelveinek megfelelően.

A tudományos tájékoztatás intézményeinek alapvető feladata a szolgáltatás. A könyvtárak legfontosabb tevékenysége a felhasználók kiszolgálása, az információk közvetítése. A könyvtári szolgáltatást elsősorban a tájékoztatás, és a dokumentumok, az információk hozzáférhetővé tétele jelenti. A szakirodalmi tájékoztatás csak a bibliográfiai alapregisztrációk alapján funkcionálhat. A nemzetközi méretű bibliográfiai számbavétel századunkban újra napirendre került, szoros összefüggésben az UNISIST programmal. A világot átfogó információs stratégia keretében az IFLA vezetésével külön programot dolgoztak ki mind az egyetemes számbavétel, mind az egyetemes hozzáférés érdekében.

Az egyetemes bibliográfiai számbavétel, az UBC-program (Universal Bibliographic Control) célja, hogy a nemzeti impresszumok nemzeti bibliográfiai feldolgozása és kölcsönös cseréje alapján egy világméretű bibliográfiai rendszer jöjjön létre. A programmal kapcsolatos feladatok - nemzeti bibliográfiák fejlesztése és géppel olvasható adataik cseréje, a bibliográfiai leírás szabványosítása stb. - végrehajtása érdekében az IFLA külön UBC-központot hozott létre. Az UBC-program megvalósításának módja a nemzeti bibliográfiák világméretű integrált hálózatának létrehozása.

Az IFLA másik legjelentősebb programja, az UAP (Universal Availability of Publications), az információk egyetemes hozzáférését tűzte ki céljául. Az UAP-program végrehajtásához is számos részfeladat tartozik (pld. a nemzetközi dokumentumcsere, a nemzetközi könyvtárközi kölcsönzés és másolataszolgáltatás kérdései stb.), amelyeket szintén központi szerv hangol össze.

Az információk cserélhetőségének, a nemzetközi együttműködésnek alapvető feltétele az azonos módszerek, eljárások alkalmazása. A nemzetközi programokat szabványok kidolgozásával is támogatják. Az UBC-program keretében jöttek létre az egységesített nemzetközi bibliográfiai leírás szabványai, az ISBD-k (International Standard Bibliographic Description). A dokumentumok egyetemes hozzáférése érdekében első lépésként megszervezték a szabványos könyv- és időszaki kiadvány számozását, ISBN-(International Standard Book Number) és az ISSN-(International Standard Serials Number) számok bevezetését.

Az időszaki kiadványok adatait nyilvántartó nemzetközi rendszer, az ISDS (International Serials Data System) megszervezése az UNISIST első gyakorlati eredményei közé tartozik. A rendszer célkitűzése három:

- a/ nemzetközi számítógépes nyilvántartás kiépítése a világ minden országának és valamennyi tudományterületnek periodika-állományáról;
- b/ valamennyi ország, intézmény és magánszemély számára hozzáférhetőséget biztosítani a nyilvántartáshoz;

c/ nemzetközi együttműködés kialakítása:

- könyvtárak, tájékoztató szervek, kiadók és nemzetközi szervezetek tevékenységének összehangolása az információ-csere érdekében
- az időszaki kiadványokra vonatkozó nemzetközi szabványok kidolgozásának és létrejöttének elősegítése. (5)

Az ISDS hálózatként működik. A Párizsban létrehozott nemzetközi központ az egyes nemzeti vagy regionális központokkal kooperál. A bejelentések alapján tartják nyilván a világon megjelenő időszaki kiadványokat, és cserébe a résztvevők hozzájutnak a rendszerben levő információkhoz. Az egyes kijelölt nemzeti vagy regionális központok felelősek saját országuk, területük időszaki kiadványainak bibliográfiai feldolgozásáért és rendszeres regisztrálásáért, valamint ezeknek az információknak az ISDS-központba való továbbításáért. A nyilvántartások tartalmazzák az egyes periodikumok azonosításához szükséges adatokat, melyek közül az egyik legfontosabb az ISSN-szám.

Magyarország, felismerve a nemzetközi együttműködés létfontosságát, mind kormány szinten, mind az egyes információs intézményeken keresztül, kezdettől fogva támogatja az UNISIST program megvalósítását. Magyar szakértők résztvettek a program alapjául szolgáló munkadokumentum kidolgozásában, közreműködtek a kiterjesztett általános információs program, PGI (General Information Programme) megszervezésében. Részben adatok szolgáltatásával, részben intézményi és személyes közreműködéssel csatlakozott Magyarország az UNISIST keretében létrehozott információs rendszerhez és központokhoz.

A közelmúltban sorra megjelentek az ISBD-k alapján az új magyar bibliográfiai szabványok. A magyarországi kiadók gondoskodnak a könyvek ISBN-számozásáról. Az OSZK keretében működik a Magyar Nemzeti ISDS Központ és a Magyar ISSN Iroda, szorosan együttműködve a nemzetközi központtal.

- 1., A tudományos és műszaki információ fejlesztéséért. Kormányközi konferencia. UNISIST 2. UNESCO, Párizs, 1979.V.28-VI.2. (Közread.) OMFB.Bp. 1979. 7.p.

2., u.o. 9-10.p.

3., Az UNISIST II Kormányközi Konferencia. Párizs,
1979. május 28.-június 1. = TMT, 1979, 26, 10-11, 429-430.p.

4., A tudományos és műszaki információ fejlesztéséért. I.m. 50.p.

5., Szilvássy Zoltánné: Az ISDS. = Könyvtári Figyelő,
1978, 24, 4, 350.p.

XX

K ö z l e m é n y e k - H í r e k

XX

dr. FEDINECZ Sándor

1986. október 1-én az egészségügyi miniszter az Országos Orvostudományi Információs Intézet és Könyvtár főigazgatójává dr. Fedinecz Sándort nevezte ki.

1935-ben született Munkácson, ahol középiskoláját is végezte. Orvosi diplomát Ungváron, 1959-ben szerzett. A következő években radiológiai, egészségügyi szervezési, egészségnevelési és orvostörténet-szakorvosi képesítést szerzett. A magyarországi Egészségügyi Minisztérium 1979-ben társadalomszakorvosi képesítését igazolta. Szűkebb szakterülete ezen belül az egészségügyi informatika és a nemzetközi egészségügy (international health).

Három évig radiológusként dolgozott, 1965-1977-ig pedig a Kárpát-ukrajnai Területi Egészségnevelési Központ igazgató főorvosa volt.

1979-ben települt Magyarországra, ahol az Orvostovábbképző Intézet Egészségügyi szervezési intézetében, majd az Egészségügyi Szervezési, Tervezési és Információs Központban működött a Nemzetközi Tájékoztató Szolgálat főosztályvezetőjeként. Feladatkörébe tartozott a nemzetközi kapcsolatokból adódó folyamatos szakértői tájékoztatás biztosítása, az Egészségügyi Világszervezet publikációjának feldolgozása, a világ minden országából információk és dokumentumok beszerzése, nemzetközi publikáció- és információcsere folyamatos bonyolítása. E tevékenység keretében több, mint 1200 nemzetközi szervezettel, hazai és külföldi intézettel hozott létre munkakapcsolatokat. Felelős szerkesztője volt 39 ország egészségügyi helyzetéről készült tanulmánynak.

Kandidátusi disszertációjának témája: az orosz, szovjet és csehszlovák orvosi kapcsolatok története volt. Kutatási területei: a nemzetközi egészségügy (hasonló tanulmányok), a nemzetközi kapcsolatok története az egészségügy és az orvostudomány területén fő-

ként a magyar, orosz, csehszlovák, lengyel, olasz és német kapcsolatok vonatkozásában. Tanulmányozza a XVII-XIX. századi magyar egészségügy, orvostudomány és gyógyszerészet Kárpátalja területére vonatkozó adatait.

1985 július 1-től 1986 szeptember 30-ig az OIK főosztályvezetőjeként működött.

dr. Fedinecz Sándornak főigazgatói tevékenységéhez sok sikert és jó egészséget kívánunk!

A szerk.

xxx

1986. április 16-a és 18-a között Bernben, Svájcban Data-Star online tanfolyamot tartottak, amelyen dr. Borsy Tamás vett részt. A részvételnek az adott aktualitást, hogy 1982 óta végez számítógépes irodalomkutatót és az időszak alatt számos olyan szakmai problémát gyűjtött össze, amelyeknek a tisztázása csak az adatszolgáltatást nyújtó központban lehetséges.

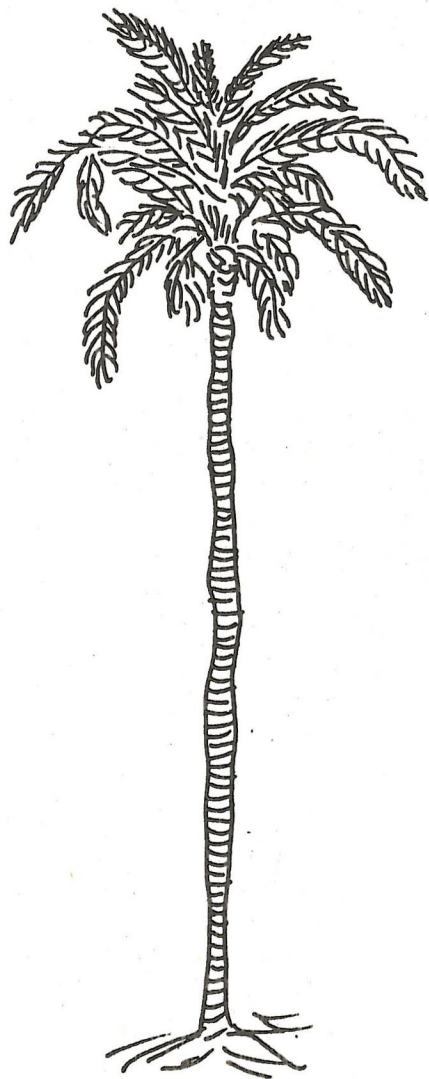
A tanfolyam tematikai kínálatából az orvostudománnyal, biológiával és határterületeivel foglalkozó bemutatókon vett részt; ezek igen jó, összefoglaló áttekintést nyújtottak. Még hasznosabbak voltak a személyes tapasztalatcserék, amelyek során a Borsy Tamás által összegyűjtött és a szakirodalomból Magyarországon eddig fel nem lelhető problémák tisztázódtak. Áttekintést szerzett a legújabb adatbázisokról, felhasználási lehetőségeikről. Az elmúlt évben a Data-Star adatbázisainak a száma közel a kétszeresére emelkedett, ezek jelentős része orvosi-biológiai és gyógyszerészeti adatbázis.

xxx

1986. október 22-e és 25-e között rendezték meg az európai orvosi könyvtárosok első konferenciáját Brüsszelben, Belgiumban. A konferencián Magyarországról dr. Benda Mária vett részt. A konferencia fő törekvése az volt, hogy valamennyi európai orvosi könyvtáros között kapcsolatot teremtsen és keresse a tényleges, a gyakorlati együttműkö-

dés módjait. A konferencia közel 50 előadása és egyéb közlendői kiadvány formájában 1987-ben fognak megjelenni. A kiemelten érdekes előadásokról lapunk hasábjain folyamatos tájékoztatást fogunk adni.

Ára: 60.- Ft

